

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOK AMAÇLI SİGORTA ŞİRKETLERİNDE
MUHASEBE DÜZENİ

DANIŞMAN
Yrd.Doç.Dr. M.Serdar ATAY

HAZIRLAYAN
Ömer TEKŞEN

ISPARTA 2003

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
KISALTMALAR.....	V
GİRİŞ.....	VI

I. BÖLÜM

1. SİGORTA KAVRAMI.....	1
1.1. SİGORTANIN DOĞUŞU VE TANIMI.....	1
1.2. DÜNYADA SİGORTACILIĞIN GELİŞİMİ	2
1.3. TÜRKİYE’DE SİGORTACILIĞIN GELİŞİMİ	3
1.4. ÜLKEMİZDE SİGORTACILIK FAALİYETİNİN YETERLİ DÜZEYDE OLMAMASININ NEDENLERİ	4
1.4.1. Ekonomik Olmayan Nedenler	4
1.4.1.1. Sosyal Nedenler.....	4
1.4.1.2. Hukuki Etmenler	5
1.4.1.3. Dini Etkenler	5
1.4.2. Ekonomik Etkenler	6
1.4.3. Sektörel Nedenler	6
1.4.3.1. Organizasyonel Bozukluklar	6
1.4.3.2. Ar-Ge Yetersizlikleri	7
1.4.3.3. Tanıtım ve Reklam Eksiklikleri	7
1.4.3.4. Mali Bünye Zaafları	7
1.5. SİGORTANIN TEMEL PRENSİPLERİ.....	7
1.5.1. İyi Niyet Prensibi	7
1.5.2. Sigortalanabilir Menfaat Prensibi	8
1.5.3. Tazminat Prensibi	8
1.5.4. Halefiyet Prensibi (Hakların Devri).....	8
1.5.5. Yakın Sebep İlişkisi	9
1.6. SİGORTA TÜRLERİ	9
1.6.1. Kaza Sigortası	9
1.6.2. Ferdi kaza sigortası	9
1.6.3. Yangın Sigortası	10
1.6.4. Konut sigortası.....	10

1.6.5.	İşyeri Sigortası	10
1.6.6.	Nakliye Sigortası.....	10
1.6.7.	Yıllık Hayat Sigortası	10
1.6.8.	Sağlık Sigortası	11
1.6.9.	Zorunlu Deprem Sigortası	11
1.6.10.	Seyahat Sigortası	11
1.6.11.	Şemsiye Sigortası	11
1.6.12.	Mühendislik Sigortaları.....	11

II.BÖLÜM

2.	MUHASEBE KAVRAMI.....	13
2.1.	Muhasebenin Tanımı ve Önemi.....	13
2.2.	Muhasebenin Fonksiyonları.....	14
2.3.	Muhasebenin Bölümleri.....	15
2.3.1.	Genel Muhasebe	15
2.3.2.	Maliyet Muhasebesi	15
2.3.3.	Yönetim Muhasebesi	16
2.4.	Muhasebenin Temel Kavramları	16
2.5.	Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri	20
2.5.1.	Gelir Tablosu İlkeleri.....	20
2.5.2.	Bilanço İlkeleri	22
2.5.2.1.	Varlıklara İlişkin İlkeler	22
2.5.2.2.	Yabancı Kaynaklara İlişkin İlkeler.....	24
2.5.2.3.	Özkaynaklara İlişkin İlkeler	26

III.BÖLÜM

3.	SİGORTA İŞLETMELERİNDE MUHASEBE.....	28
3.1.	SİGORTA MUHASEBESİNİN ÖZELLİKLERİ VE TEORİSİ.....	28
3.2.	SİGORTA İŞLETMELERİNDE KULLANILAN BAŞLICA BELGELER.....	30
3.2.1.	Teklifname	30
3.2.2.	Sigorta Poliçesi	30
3.2.3.	Abonman Poliçesi	31

3.2.4.	Toplu Poliçeler.....	31
3.2.5.	Yenileşme Senedi (Tecditname, temditname)	32
3.2.6.	Zeyilname (Avenant)	32
3.3.	SİGORTA İŞLETMELERİNDE KULLANILAN BAŞLICA DEFTERLER.....	32
3.3.1.	Kanuni Defterler	33
3.3.1.1.	Günlük Defter (Yevmiye Defteri)	33
3.3.1.2.	Büyük Defter (Defter-i Kebir).....	33
3.3.1.3.	Envanter-Bilanço Defteri	33
3.3.2.	Diğer Kanuni Defterler	33
3.3.2.1.	Karar Defteri.....	34
3.3.2.2.	Hisse Senedi Defteri	34
3.3.2.3.	Kayıt (Rejistro) Defteri	34
3.3.2.4.	Fesih ve İptal Defteri	34
3.4.	SİGORTA İŞLETMELERİNDE KAYIT DÜZENİ.....	35
3.4.1.	T.T.K. ve V.U.K. Açısından Kayıt Düzeni.....	35
3.4.2.	S.M.K. ve Sigortacılık Faaliyetleri Açısından Kayıt Düzeni	35
3.4.3.	Sigorta Aracıları Açısından Kayıt Düzeni	36
3.5.	SİGORTA İŞLETMELERİNDE ÇEŞİTLİ VERGİLERLE İLGİLİ İŞLEMLER	37
3.5.1.	Kurumlar Vergisi	37
3.5.2.	Gelir Vergisi	37
3.5.3.	Gider Vergisi.....	37
3.5.4.	Yangın Vergisi.....	38
3.5.5.	Sosyal Sigortalar Primleri	39
3.5.6.	Trafik Sigortası Garanti Fonu	39
3.6.	SİGORTA İŞLETMELERİNDE HESAP PLANI.....	39
3.6.1.	Hesap Planı Amacı.....	39
3.6.2.	Hesap Planı Yapısı.....	41
3.6.3.	Hesap Planı	42
3.7.	SİGORTA İŞLETMELERİNE ÖZGÜ HESAPLAR	44
3.7.1.	Sigortalılar Hesabı	44
3.7.2.	Acenteler Hesabı.....	45
3.7.3.	Sedanlar ve Retrosedanlar Cari Hesab.....	49

3.7.4.	Koasürürler Hesabı	50
3.7.5.	Prodüktörler Hesabı	53
3.7.6.	Reasürürler Hesabı.....	54
3.7.7.	Teknik Karşılıklar Hesabı.....	56
3.7.7.1.	Cari Riskler Karşılığı.....	56
3.7.7.2.	Muallak Hasarlar Karşılığı	59
3.7.7.2.1.	Direkt İşlere Ait Muallak Hasarlar	60
3.7.7.2.2.	Reasürans İşlerine Ait Muallak Hasarlar.....	61
3.7.7.3.	Hayat Matematik Karşılığı	62
3.7.8.	Tasfiye Olunacak Hasarlar Hesabı	63
3.7.9.	Borçlular Hesabı	64
3.7.10.	Emanet Hesabı.....	64
3.7.11.	Police Vergileri Hesabı	65
3.7.12.	Gelir ve Gider Hesapları.....	65
3.7.12.1.	Gelirler.....	66
3.7.12.1.1.	Faaliyet Gelirleri.....	66
3.7.12.1.2.	Faaliyet Dışı Gelirler	68
3.7.12.2.	Giderler.....	70
3.7.12.2.1.	Faaliyet Giderleri.....	70
3.7.12.2.2.	Faaliyet Dışı Giderler	73
3.7.13.	Dönem Kar ve Zarar Hesabı.....	77
3.7.14.	Bilanço ve Kar/Zarar Tabloları	79
SONUÇ	.....	83
KAYNAKÇA	.....	86

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
B.S.M.V.	: Banka Sigorta Muamele Vergisi
D.A.S.K.	: Doğal Afet Sigortaları Kurumu
G.S.M.H.	: Gayri Safı Milli Hasıla
K.T.K.	: Karayolları Trafik Kanunu
K / Z	: Kar veya zarar
K.V.K.	: Kurumlar Vergisi Kanunu
M.S.U.G.T.	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Teblięi
M.T.A.	: İthalat, ihracat, yurtiçi
s.	: Sayfa
S.M.K.	: Sigorta Murakabe Kanunu
TL.	: Türk Lirası
T.T.K.	: Türk Ticaret Kanunu
vb.	: Ve benzeri
V.U.K.	: Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Sigorta Sektörü, ekonomik gelişmelere paralel olarak gelişip yangınlaşan bir sektör olduğundan, ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin belirlenmesinde önemli bir örgüt olarak kabul edilmektedir. Gelişmiş ülkelerde büyük bir iş hacmine sahip olan sigorta sektörünün fon yaratması oldukça yüksek olup, sigortacılığa olan talep elastikiyetinin yüksek olması ve önemli ölçüde fonların bu sektöre kayması, dikkatleri sigorta sektörü üzerine çekmiştir. Gelişmekte olan ülkelerin hizmet sektörleri içinde sigortacılık sektörü, en dinamik sektörlerden biridir. Ülkemizde de sigorta sektörü, sigorta sektörünün ihtiyaç duyduğu sigorta mevzuatının hukuki alt yapısındaki eksiklikler, sigorta bilincinin yeterince yerleşmemesi ve toplumun sosyo-ekonomik yapısının sektörü desteklemeyecek durumda olmasından dolayı henüz yeterince gelişmemiştir. Sigortanın temel işlevi; rizikoyu bölerek, zararı paylaşmak, bir başka anlamda ekonomide riski azaltmaktır. Sigortacıların ise, bu risklere karşılık ödeyecekleri tazminatları en kısa zamanda yerine getirip müşterilerini daha çok tatmin edebilmeleri için iyi bir sigorta muhasebesine ihtiyaçları olmaktadır. Sigorta işlemlerinin muhasebe ilkeleri doğrultusunda incelenmesi ve denetlenmesi günümüzde çok önem taşımaktadır. Ancak özellikle sigorta işletmeciliğinin konularında yetersiz kalınması sektörü özlediği yere getirememektedir.

Sigorta Muhasebesi, ülkelerin ekonomik değerlerindeki değişimleri yasal, sosyal ve ticari yönden değerlendirmesine olanak vererek, faaliyetlerdeki değişimleri ya da giriş ve çıkışları tedarik ve satış pazarlarında lokalleştirilmektedir.

Üç bölümden oluşan bu çalışmanın amacı; sigortacılık faaliyetiyle uğraşan kişi, kurum ve kuruluşların hizmetlerini daha verimli yapabilmeleri için ihtiyaç duyacakları Sigorta Muhasebesi hakkında bilgi vermektir.

Bu amaçla, öncelikle birinci bölümde sigortacılık kavramları ile sigortacılığın özellikleri hakkında kısa açıklamalar yapılmış daha sonra dünyada sigortacılık, Türkiye’de sigortacılık ve sigorta türleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Muhasebe ile ilgili temel bilgileri oluşturan ikinci bölümde; muhasebenin tanımı ve önemi, muhasebenin fonksiyonları, muhasebenin bölümleri, muhasebenin temel kavramları ile genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri hakkında açıklamalar verilmiştir.

Çalışmanın asıl amacını oluşturan bilgilerin yer aldığı üçüncü bölümde ise; sigorta muhasebesinin özellikleri, sigortacılık faaliyetinde kullanılan defter ve belgeler, kanunlar açısından kayıt düzeni, sigorta işletmelerindeki vergi türleri, sigorta işletmelerinde uygulanmakta olan Tek Düzen Hesap Planı ve bu Tek Düzen Hesap Planı'nda yer alan bazı hesap kalemleri açıklanmaya çalışılmış, Sigorta Şirketlerinde Kullanılan Bilanço ve Gelir Tablosu örnekleri verilmiştir. Hesap kalemleri incelenirken genel muhasebeyi ilgilendiren bazı hesap kalemlerine ilişkin açıklamalar ve örnekler de ayrıntısıyla aktarılmıştır.

Sonuç kısmında ise; genel bir değerlendirme yapılarak sigortacılıkla birlikte, sigorta muhasebesinin sağlayacağı yararlar ve uygulanabilirliği ifade edilmiştir.

I.BÖLÜM

1. SİGORTA KAVRAMI

1.1. SİGORTANIN DOĞUŞU VE TANIMI

Sigortanın ilk şekillerine günümüzde yaklaşık dört bin yıl evvel Babillilerin arasında rastlanılmaktadır. O zaman ticaret merkezi durumundaki Babilde kervan tüccarlarına borç veren sermayederler, kervanların soyulması veya fidye ödeme durumuyla karşılaşmaları halinde tüccarın borcunu silmekte, buna mukabil borçlu tüccardan geri aldıkları zaman taşıdıkları tehlike karşılığı olarak, ona borç meblağı üzerine bir miktar ilave etmekteydiler¹

Sigorta riski kontrol etmek için faydalı bir güvenlik olabilir, fakat kullanımı ortak özelliklere sahip risklerle bağlantılı olma eğilimindedir. Çoğu sigortalanmış riskler, kusursuz risklerdir. Tahmin edilen riskin doğasındaki hiçbir şey sigorta sözleşmesini engelleyemez, fakat talep edilen sigorta miktarı, riskin küçük olduğunu gösterir.²

Sigorta, günümüzde çok değişik şekillerde tanımlanmıştır ancak bu tanımlamaların en ayrıntılısı Türk Ticaret Kanunu tarafından yapılmıştır. Türk Ticaret Kanununun 1263. Maddesine göre; “ Sigorta bir akittir ki bununla sigortacı bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilir bir menfaatinin halele uğratan bir tehlikenin meydana gelmesi halinde tazminat vermeyi yahut bir veya birkaç kimsenin hayat müddetleri sebebiyle veya hayatlarında meydana gelen belli bir takım hadiseler dolayısıyla bir para ödemeyi veya sair edalarda bulunmayı üzerine alır.” biçiminde ifade edilmektedir.

Türk Ticaret Kanununun bu maddesini analiz ettiğimizde sigortanın unsurlarının sigortacı, sigortalı, tehlike, sigorta menfaati, sigorta bedeli ve prim olduğu açık bir şekilde görülmektedir.

---

¹ Haydar İNCE, **Türkiye’de Sigorta İşletmeciliğinin Gelişimi, Sigorta Şirketlerinde Hesap Planı ve Finansal Gücün Değerlendirilmesine İlişkin Bir Şirket Analizi**, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, Eylül 1996, s.3.

² C.Arthur WILLIAMS, L.Michael SMITH, C.Peter YOUNG, **Risk Management and Insurance**, Mc Graw Hill, Seventh Edition, The United States, 1995, s.306-307.

1.2. DÜNYADA SİGORTACILIĞIN GELİŞİMİ

Sigortacılığın dünyada ilk uygulaması Deniz Ticaretinin gelişmesi ile beraber ortaya çıkmıştır. Ancak Deniz Sigortalarının ilk kez ne zaman uygulandığına dair kesin bir belge bulunmamaktadır. Bilinen ilk sigorta poliçesi İtalyanca'dır, 23 Ekim 1347 tarihli ve Santa Clara adındaki gemiyi Cenova'dan Mayorka'ya kadar olan bir sefer için temin etmektedir. İlk sigortacılar şimdiki gibi belli bir merkezde toplanmadıkları için belli bir adresleri yoktu. 1574 yılında Richard Candler adlı bir kişiye poliçe yazma yetkisi verildi. Bu yetkiye dayanarak bu kişinin sigorta ofisine yerleşerek, Royal Excahange'de çalışmaya başladığı bilinmektedir. Sigortacılığın kanunlarda yer alması 1601 tarihine rastlar, bu kanunun gerekçesinde; “İngiltere’de uzun zamandan beri uygulanan sigortacılık yer almakta devamında ise Deniz Sigortalarının gayesi anlatılmaktadır. Buna göre gerek İngiltere ve gerekse diğer memleketlerde tacirlerin bilhassa uzak mesafelere yaptıkları yolculuklarda mallarını, hamulelerini, gemilerini ve teşebbüse dahil diğer mallarını tamamen veya kısmen hasarsız biçimde ulaştırmak için başka şahıslara sigorta tarafları arasında varılacak anlaşma ile tespit edilecek bir nispet dahilinde nakdi bir ivaz vermeleri adet olmuştur. Bu gibi anlaşmalara umumiyetle Sigorta Poliçesi denilmektedir. Bu mukavele sayesinde herhangi bir geminin batması veya harap olması yüzünden herhangi bir kimse iflas etmemekte, zarar, mahdut kimselere ağır bir surette yükleneceğine, kişiler arasında kolaylıkla bölüşülmektedir.” şeklinde bir açıklama bulunmaktadır³.

XVII. asrın ikinci yarısında sigortacılığın gelişmesine yol açan en önemli olay ise 1666 yılında Londra’da meydana gelen ve dört gün devam ederek 13000 ev ile yaklaşık 100 kilisenin yanmasına yol açan büyük yangındır. Bu olay halk üzerinde büyük tesir bırakmış ve böylesi büyük afetlerin sonuçlarına karşı tedbir alınması fikrini doğurmuştur. Gelişen bu fikirden hareketle İngiltere’de 1667 yılında “Yangın Bürosu” nun kurulmasını takiben 1684 yılında ilk yangın sigorta şirketi “Frinty Societe” faaliyete geçmiş ve bunu 1696 yılında “Hand in Hand”, 1704 yılında “Lonbard House” şirketleri izlemiştir. Nasıl ki modern sigortacılığın başlangıcı deniz sigortacılığı ise, kara sigortacılığının başlangıcı da yangın sigortası ile başladığını kabul etmek gerekir.⁴

³ H. Cemal ERERDİ, **Sigortacılığımızın Tarihi**, Commercial Union, İstanbul, 1998, s.16-17.

⁴ Cengiz AKATLI , **Yangına Karşı Sigorta ve Yangın Reasüransı**, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1985, s.10-12.

Bugün ise, sigortacılık dünya mali piyasalarında çok önemli ağırlığı olan bir faaliyet haline gelmiştir. Dünya prim üretimi 1996 yılı istatistiklerine göre 2.105.839 Milyon dolar civarına ulaşmış, dünyada üretilen primin gayri safi milli gelire oranı ise % 7,28'e, yine dünyada kişi başına prim geliri ise 43,1 dolara ulaşmıştır.⁵

1.3.TÜRKİYE'DE SİGORTACILIĞIN GELİŞİMİ

Türk sigorta sektörünün tarihçesi ve geçirdiği aşamalar ile ilgili bilgiler incelendiğinde, üzerinde detaylı açıklamalarda bulunulacak bilimsel bulgular ya da önemli aşamalar olmadığı görülmektedir. İmparatorluk döneminde sigortacılık faaliyetleri özellikle İslam dininin etkisiyle uzun yıllar yerleşme ve gelişme olanağı bulamamıştır.⁶

Türkiye'de sigortacılık, Osmanlı devrine kadar uzanan ve yüz yıllık geçmişe sahip bir sektördür. Ancak, Türklerin sigortacılıkla fiilen ilgilenmesi 1945'leri bulmaktadır. Bu tarihe kadar sigortacılıkla ilkede bulunan yabancıların ilgilendiği görülmektedir. Osmanlıların sigortacılığa ilgisiz kalmasının nedeni, sigortacılık faaliyetlerinin dini esaslara aykırı sayılmasıdır. Ülkede bilhassa İstanbul'da çıkan yangınların binlerce binayı yok etmesi bile sigortacılığa olan ilgiyi arttıramamıştır.

Türk Sigortacılığının tarihsel gelişimini incelerken sektörün üç dönemden geçtiği görülmektedir. Osmanlılar döneminde, reform olarak nitelendirilen Tanzimat devri ile başlayan ve Cumhuriyet kurulmasına kadar geçen süre birinci dönemdir. Cumhuriyetin kuruluşundan 1987 yılına kadar süren aralık ise, sigortacılık tarihinin ikinci dönemidir. Üçüncü dönem ise, 1987 yılından günümüze kadar süregelen, sigortacılığın liberalleştiği, diğer bir deyişle serbest rekabet dönemidir.⁷

11 Haziran 1987 tarihinde 3379 sayılı kanunun adı değiştirilerek Sigorta Murakabe Kanunu olmuştur. 303 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile de sigorta sektörü hakkında düzenleme yapma yetkisi Başbakanlığa devredilmiştir. Başbakanlık ise Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının bulunduğu bakanlığı yetkili kılmıştır.

---

⁵ H. Cemal ERERDİ, **a.g.e.**, s.18.

⁶ AR-GE Eğitim Müdürlüğü, **Sigortacılık Temel Bilgileri**, İstanbul, Kasım 1995, s.21.

⁷ Yasemin ÜLGER, **Türk Sigorta Sektörünün Ekonomik Gücü ve Avrupa Birliği Karşısındaki Durumu**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999, s.9.

1988 sonrasında, Türk sigorta sektöründe liberalleşme yolunda önemli adımlar atılmıştır. 1988 yılında alınan kararların etkisini süratle gösterdiği görülmektedir. 1987 yılında 35 olan sigorta şirketi sayısı 2000 yılında 75'e ulaşmıştır. Ancak, Türkiye'nin sigorta sektöründe sahip olduğu konum, özellikle giderek artan nüfus da göz önüne alındığında, sigorta sektöründe daha çok fazla yol ilerlenmesi gerektiğini göstermektedir.

1.4.ÜLKEMİZDE SİGORTACILIK FAALİYETİNİN YETERLİ DÜZEYDE OLMAMASININ NEDENLERİ

Sigorta sektörü son 15 yıl gibi bir zaman içerisinde dolar bazında gelişme göstermiş ancak kişi başına düşen prim üretimi oldukça az ve sektörün GSMH içindeki payı oldukça düşük kalmıştır. Sigortacılığın gelişimini olumsuz etkileyen faktörleri aşağıdaki şekilde toplamamız gerekecektir.

1.4.1. Ekonomik Olmayan Nedenler

1.4.1.1. Sosyal Nedenler

Türkiye'de sigortacılığın gelişmesini önleyen sosyal etkenlerin en önemlileri şunlardır:

- **Sigorta Kavramının Topluma Yayılmamış Olması**

Türkiye'de sigorta kavramı, kapsamı, anlamı ve gereği geniş halk topluluğu tarafından henüz tam anlamı ile idrak edilmemiştir. Sigorta sektörünün gelişmesi ancak, bu kavramın ve uygulamanın topluma mal olması ve toplum tarafından sindirilmesi ile mümkün olabilecektir.

- **Sigorta Bilincinin Olmaması**

Sigorta kavramı “rasyonel iktisadi düşüncenin” bir ürünüdür. Şayet bir toplumda, sigorta bilinci doğmamışsa ve rasyonel düşünce toplum fertlerine yerleşmemiş ise, o ülkede sigortacılığın gelişmesine olanak yoktur. O halde her şeyden önce sigorta bilincinin bireylere mal edilmesi gerekir.

- **Kadere İnanış**

Türk halkı yılların bir birikimi olarak kadere inanmış ve yıllardan beri sigorta kavramını benimsememiş, hatta reddetmiştir. Bu durum da yine sigorta kavramının yeterince anlaşılamamasından kaynaklanmaktadır.

- **İhmalcilik**

Diğer bir çok hayati konuda olduğu gibi ülkemizde toplum fertlerinin ihmalciliği ve ilgisizliği sigorta alanında da kendini göstermiştir ve işleri yarına erteleme yüzünden sigortayı çoğu kez gözden kaçırmışlar ya da unutmuşlardır.⁸

1.4.1.2. Hukuki Etmenler

Temel anlamda sigorta mevzuatı kanun yapıcı ile uygulayıcıları ve sektörün çalışanları ile birlikte hazırlanmalıdır. Günlük hayata uygun olmayan uygulamalar sigortanın gelişim önünde engel olmaktadır. Ayrıca sigortanın bazı dallarının gönüllülük esasından çıkartılarak zorunluluk esasının getirilmesi en önemli konulardan biridir. 1999 yılı ağustos ayında yaşadığımız deprem felaketi de bunun en önemli göstergesi olmuştur. Milli servetimizin önemli bir bölümü bir anda yitip gitmiştir. Bu tür felaketlerle baş edebilmenin çarelerini ararken kullanılması gereken en önemli araç sigorta olacaktır. Maddi değerlerin yerine konulmasında zorunlu sigortalar uygulamaya konmalıdır.⁹

1.4.1.3. Dini Etkenler

Türkiye’de sigortacılığın geç başlaması ve istenilen aşamaya gelememesinde halkın “Kadere inanma”, “Allah’a havale” ve “Tevekkül” düşüncesine sahip olmasının büyük etkisi olmuştur. Kısmen dini inanışlar ve kısmen sosyo-psikolojik etkenlerle Türk toplumu yıllar boyu sigortanın gereğine inanmamış ve bunu benimsememiştir.¹⁰

Bir Hristiyanla bir Müslüman’ın hayata ve başkalarına karşı tutumlarında büyük farklılıklar vardır. Müslümanlarda çok daha geniş bir toplumsal duygu, çok

---

⁸ Sema Gökben İNAL, **Türkiye’de Sigorta Sektörünün Gelişimi, Ekonomideki Yeri ve Önemi**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1997, s.131-132.

⁹ Serhat YANIK, **Sigorta İşletmelerinde Mali Yeterlilik Analizi**, Gökhan Matbaası, İstanbul, 2001, s. 41.

¹⁰ Hülya BARLAS, **Türkiye’de Sigortacılığın Tarihi Gelişimi ve Fon Yaratma Kapasitesi**, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2002, s.91.

daha büyük yardımlaşma isteği, başkalarının ihtiyaçlarına karşı daha sağlam bir bilinç görülür. Aynı zamanda, kurallara ve geleneklere çok önem verirler. Bütünüyle, dine karşı Hristiyanlardan çok daha hayranlık duyarlar. Belki de İslamiyet’le sık sık bağdaştırılan kadercilik, bundan ileri gelmektedir. Müslümanlar serbestçe dilekte bulunup reddetmekle birlikte, evrende her şeyin Tanrı buyruğuyla olduğuna inanırlar. “Alın yazısı değişmez” derler. Her insanın ne zaman öleceği önceden belirlenmiştir ve bunu hiçbir şey değiştiremez. “İslam” sözcüğü bile, “boyun eğen” demektir. Bağnaz Müslümanlar arasında bu tutum onları sigorta şirketleri gibi kurumlara karşı çıkmaya kadar götürür. Bir insan kazada ölürse, yuvası yangından yanar ya da depremde yıkılırsa, bu bir Tanrı buyruğudur. Sigorta ise, ilahi kudrete “inançsızlığın ifadesidir.”¹¹

1.4.2. Ekonomik Etkenler

Sigortacılığın gelişimini engelleyen etkiler arasında iktisadi nitelikli olanlar ağırlık ve önem taşımaktadır. Öncelikle Türkiye’de sigortacılığın iktisadi fonksiyonu yeterince anlaşılmadığı için yıllardan beri bu müesseseye lüks ve pahalı bir hizmet gözü ile bakılmıştır. Oysa batı dünya ülkeleri ile kıyaslandığında sigorta pahalı bir hizmet değildir. Özellikle alınan prime karşılık kişilerin ve işletmelerin çok yüksek değerli mal varlıkları ve sorumluluklarının güvence altına alındığı düşünüldüğünde hiç de pahalı bir hizmet olmadığı görülebilir. Bir masraf kapısı olarak görülen sigortanın gereği ve önemi hasar meydana geldiği zaman kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Büyük hasarlar meydana geldiği takdirde, alınacak sigorta tazminatı ile kişi ve işletmeler işlerine devam edebilir, varlıkları devam ettirebilirler aksi takdirde yok olurlar.¹²

1.4.3. Sektörel Nedenler

1.4.3.1. Organizasyonel Bozukluklar

Şirket yapılarında prim tahsilatından, hasar ödemelerine kadar sektörde bir dizi organizasyonel bozukluklar mevcuttur. Bütün bunlar sigorta tüketicilerini olumsuz etkilemektedir. Bu organizasyon bozukluğu şirketler arasında çok fazla mevcuttur. Bu durum, reasürans piyasasına da yansımıştır.

---

¹¹ Erdoğan SERGİCİ, *Türklerin Tarihi ve Sigortacılık*, Latin Basım Yayın, İstanbul, 2001, s.122.

¹² Sema Gökben İNAL, *a.g.e.*, s.133.

1.4.3.2. Ar-Ge Yetersizlikleri

Şirketlerde araştırma ve geliştirme çalışmaları da yeterli düzeyde yapılmamaktadır. Toplumun ve sektörün ihtiyaçları ve mevcut yapısı yeterince incelenip çözümler üretilmelidir.

1.4.3.3. Tanıtım ve Reklâm Eksiklikleri

Sigortacılık faaliyetleri topluma yeterince tanıtılamamıştır. Bu eksikliğin yanına bir de önceki yıllara dayanan hataların eklenmesi sonucu toplum ile sigorta sektörü arasında önemli kopukluklar meydana gelmiştir.

1.4.3.4. Mali Bünye Zaafları

Ülkemizde özellikle hayat sigortacılığın çok sınırlı kalması ve sigorta şirketlerinin büyük çoğunluğunun bankaların kontrolünde olması, bu şirketlerin mali bünye ve imkanları üzerinde etkili olmaktadır. Mali bünyedeki zaaf, rekabet nedeniyle sigorta primlerini düşürmekte, konservasyon oranlarını (sigorta şirketinin reasüransa başvurmada üstlendiği toplam risklerden kendi üzerinde tuttuğu pay) düşürmekte, hasar bedeli ödemelerini zorlaştırmakta ve dolayısıyla sigorta kesiminin gelişimini frenlemektedir. Bir diğer sektörel hata da hasar ödemelerinde uygulanan bürokratik süreçlerin biktiriciliğıdır.¹³

1.5. SİGORTANIN TEMEL PRENSİPLERİ

1.5.1. İyi Niyet Prensibi

Sigorta sözleşmesinin yapılmasında ve sözleşmeden doğan bütün ilişkilerde tarafların iyi niyetli olmaları gereklidir. Sigortalı her türlü doğru bilgiyi sigortacıya bildirmek, hasar anında zararın azaltılması için gereken tüm yükümlülükleri yerine getirmek durumundadır. Sigortacı ise hasarın gerçekleşmesi halinde, hasarı en kısa zamanda tespit ederek tazminatı ödemekle yükümlüdür. Sigorta ettirenin kötü niyetle hareket ettiği anlaşılırsa sigortacı sözleşmeden cayabilir, tahakkuk eden sigorta primine hak kazanır, primi iade etmek zorunda değildir. Sigortacı, sigorta ettirenin kasten yanlış beyanda bulunması nedenine dayanarak sözleşmeden caymak isterse bu hakkını, gerçeği

---

¹³ Serhat YANIK, a.g.e., s.42-43.

öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde ya iadeli taahhütlü mektup ya da noter aracılığıyla ihtarname göndererek kullanabilir.¹⁴

1.5.2. Sigortalanabilir Menfaat Prensibi

Sigorta yaptırabilmenin kanuni hakkını ifade eder ve sigorta poliçesi de mali değil fakat o mal üzerindeki meşru mali menfaat ilişkisini teminat altına alır. Sigortalının, malın hasara uğramasından ötürü kanunen meşru mali bir kaybının mevcudiyeti halinde sigortalabilir menfaatten bahsedilir. Ticari sigortalarda, hasar halinde kaçınılmaz olarak piyasa koşullarına bağlılık vardır. Yanan malın yangından bir gün önceki piyasa değeri tazminata esas alınır. Sigorta anlaşması kâr getirme anlaşması olmadığından piyasa değerinin üzerine çıkan istekler karşılanmaz. Mal sigortalarında bir kimse malik olmaksızın da sigortalabilir menfaate sahip bulunabilir.¹⁵

1.5.3. Tazminat Prensibi

Rizikonun gerçekleşmesi sonucu sigorta değeri ve sigorta bedelini göz önüne alarak, sigortalının hasardan önceki duruma gelmesini sağlamak için, sigortayı bir kazanç vasıtası haline getirmeden gerçek hasarını karşılamaktır. Hayat ve ferdi kaza sigortalarında bu kural uygulanmaz.¹⁶

1.5.4. Halefiyet Prensibi (Hakların Devri)

Bir kimsenin bir başkasına karşı sahip olduğu hakların, üçüncü bir kişiye devredilip bu üçüncü kişi tarafından kullanılmasına hukuk dilinde *halefiyet* adı verilmektedir. Sigortacılıkta da sigortacı, bir hasar veya ziya ile ilgili olarak sigortalıya ödediği tazminat oranında, hukuken sigortalının yerine geçer ve sigortalının söz konusu zarardan ötürü üçüncü kişilere karşı bir dava hakkı var ise, bu hak, tazmin edilen zarar oranında sigortacıya devredilmiş olur.

Bu temel prensibin amacı şudur; sigorta, fazladan bir kazanç sağlama aracı olmayıp poliçe sahibinin zararının giderilmesini amaçlayan bir kurumdur. Sigorta ettirilen değer, başkasının kusuru ile hasara uğramışsa, sigortalının bu kimseyi dava edip zararını ondan alma hakkı vardır. Eğer sigortalı aynı zararı sigortacıdan

¹⁴ Serdar GÜNEŞ, **Sigorta Sektörü ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri**, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 1997, s.15-16.

¹⁵ Sema Gökben İNAL, **a.g.e.**, s.41.

¹⁶ Serdar GÜNEŞ, **a.g.e.**, s.17.

da almakta ise, sorumlu kişiden ikinci kez tazminat alınması, kendisi için haksız bir kazanç temini olacaktır. İşte bu durumun önüne geçmek ve sigortalının hem sigortacıdan hem de kusurlu kişiden tazminat almasını önlemek için, bu prensip uyarınca sigorta konusunun uğradığı zarardan ötürü sigortacı sigortalıya herhangi bir ödemede bulunmuşsa, yaptığı ödeme oranında sigortalının yerine geçer ve onun bütün haklarına “Halef” olur. Burada amaç; sigortalının, zararından fazlasını tazminat olarak almasına engel olmaktır.¹⁷

1.5.5. Yakın Sebep İlişkisi

Sigortalının meydana gelen zarardan doğan hasarını sigortacıdan alabilmesi için hasarı oluşturan sebeplerin mutlaka poliçe ile teminat altına alınan tehlikelerden ileri gelmesi gereklidir. Yakın sebep olup, zaman itibariyle daima en son olması gerekli değildir. Hayat ve ferdi kaza sigortalarında, harp rizikosu dışında yakın sebep prensibi önemli değildir.¹⁸

1.6. SİGORTA TÜRLERİ

Sigortaları çok değişik bakış açılarından sınıflandırabilmek mümkündür. Bu bölümdeki sınıflandırmamızı Türkiye’deki sigorta şirketlerinin kesmiş oldukları poliçelere göre bir sınıflandırmayı seçtik.

1.6.1. Kaza Sigortası

Beklenmeyen, istenmeyen ani ve irade dışı olay veya olaylar sonucu meydana gelen kayıp ve hasarları güvence kapsamına alan bir sigorta dalıdır. Oto ve oto dışı olmak üzere iki ana konu başlığı altında toplanır. Oto Sigortaları; zorunlu mali sorumluluk (trafik) sigortası, ihtiyari mali sorumluluk sigortaları, zorunlu sigortalar ve uçak, helikopter, balon vb. hava taşıtlarının gövde ve sorumluluk sigortalarından oluşmaktadır.

1.6.2. Ferdi kaza sigortası

Sigortalının kaza sonucu vefat ve maluliyet risklerini bir yıl süreyle güvence altına alan bir sigortadır. Aynı zamanda bu poliçe sigortalının seçmiş olduğu

---

¹⁷ İSVİÇRE SİGORTA, **Temel Sigortacılık Eğitim Kitabı**, İstanbul, 2001, s.14-15.

¹⁸ Serdar GÜNEŞ, **a.g.e.**, s.17.

limitler dahilinde kaza sonucu oluşabilecek tedavi masraflarını ve çalışmadığı günlerin maddi kayıplarını da kapsam altına alır.

1.6.3. Yangın Sigortası

Alevli bir yangının meydana getirdiği maddi zarar ve ziyanı teminatı altına alan bir sigorta türüdür. Bu sigorta ile yangın, yıldırım, infilak ve bunun sonucunda meydana gelen duman, hararet, buhar ile yangın söndürme çalışmalarından kaynaklanan zarar ve kaybı karşılamaktadır. Ayrıca ek prim ödemek koşuluyla, deprem ve yanardağ püskürmesi, seylap, grev, lokavt, kargaşalık, halk hareketleri, kötü niyetli hareketler, terör fırtına, kar ağırlığı, yer kayması, dahili su, kara taşıtları çarpışması, duman riskleri de güvence altına alınarak yangın sigortasının kapsamı genişletilebilir.

1.6.4. Konut sigortası

Bina ve/veya eşyaların, yangın, hırsızlık, cam kırılması, su baskını, duman, araç çarpması, doğal afetler gibi risklere karşı güvence altına alındığı sigorta türüdür.

1.6.5. İşyeri Sigortası

Bina ve/veya muhteviyatın, yangın, hırsızlık, cam kırılması, su baskını, duman, araç çarpması, doğal afetler gibi risklere karşı güvence altına alındığı sigortadır.

1.6.6. Nakliye Sigortası

Her türlü mal ve eşyanın bir yerden diğer bir yere deniz, kara ve hava taşıtları ile taşınması sırasında oluşacak kazalar sonucunda mal ve eşyada meydana gelebilecek hasarlara karşı teminat veren sigortalardır. MTA (ithalat, ihracat, yurt içi) kıymet ve yurt içi taşıyıcı sorumluluk gibi türleri vardır.

1.6.7. Yıllık Hayat Sigortası

Sigortalının vefat ve maluliyet risklerini bir yıl süreyle güvence altına alan bir sigortadır. Aynı zamanda bu poliçe sigortalının seçmiş olduğu limitler dahilinde kaza sonucu oluşabilecek tedavi masraflarını ve çalışmadığı günlerin maddi kayıplarını da kapsam altına alır.

1.6.8. Sağlık Sigortası

Hastalık veya kaza sonucu ortaya çıkabilecek doktor, muayene, ilaç, tahlil, röntgen, MR, tomografi gibi ayakta tedavi giderleri ile ameliyat, oda-yemek, refakatçi, yoğun bakım gibi yatarak tedavi giderlerinin teminat altına alındığı sigorta türüdür.

1.6.9. Zorunlu Deprem Sigortası

587 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile, 27 Eylül 2000 tarihinden itibaren yürürlüğe giren zorunlu deprem sigortası, depremin neden olacağı yangın, infilak ve yer kayması dahil, sigortalı binalarda ve temellerinde, doğrudan neden olacağı maddi zararları, sigorta bedeline kadar kapsar. Zorunlu deprem sigortası ile ilgili deprem hasarları Doğal Afetler Sigortaları Kurumu tarafından teminat altına alınacaktır.

1.6.10. Seyahat Sigortası

Sigortalının seyahat esnasında kaza, sakatlanma, sağlık sorunu gibi risklerini seçmiş olduğu süre içinde belirlenmiş limitler dahilinde kapsam altına alan bir poliçedir.

1.6.11. Şemsiye Sigortası

Ailenin veya işyerlerinin tüm riskleri tek bir projede teminat altına alınabilmektedir. Bu sigorta türü ile evlerin tüm riskleri, yazlık evlerin tüm riskleri, işyerlerinin tüm riskleri, otomobillerin (veya ticari araçların) tüm riskleri, aile bireylerinin veya işyerlerinde çalışanların maruz kalabilecekleri riskler, üçüncü şahıslara karşı mali sorumluluklar tek bir poliçede bir defada, daha ekonomik prim ile daha geniş bir güvenceyi kapsamaktadır. Yardım desteği araç teminatları, kaza veya arıza halinde aracın çekilmesine, aracın vinç ile kurtarılmasına, onarılan veya çalınıp bulunan aracın çekilmesine, aracın vinç ile kurtarılmasına, onarılan veya çalınıp bulunan aracın sigortalının adresine nakli, kaza veya arıza nedeni ile aracın kullanılmayışı nedeni ile ücretsiz konaklamayı kapsamaktadır.

1.6.12. Mühendislik Sigortaları

Sigortalı kıymetlerde meydana gelecek ani ve beklenmedik her türlü kayıp ve hasarı teminat altına alan bir sigorta dalıdır. Bu sigorta dört ana başlıktan

oluşmaktadır. Bunlar; İnşaat All Risk Sigortası, Montaj All Risk Sigortası, Makina Kırılması Sigortası ve Elektronik Cihaz Sigortasıdır.¹⁹

---

¹⁹ [http:// www.ankararehberi.com/sigorta-c.asp](http://www.ankararehberi.com/sigorta-c.asp). 26.06.2002.

II.BÖLÜM

2. MUHASEBE KAVRAMI

2.1. Muhasebenin Tanımı ve Önemi

Muhasebe, işletmelerdeki iktisadi olaylara ait kayıtlama, raporlama ve bu raporları yorumlayarak ilgililere mali açıdan yol göstermeye ilişkin usul ve yöntemleri öğreten, teknik yönü daha ağır basan bir bilim dalıdır.²⁰

Muhasebe ilgilileri (muhasebeden yararlananlar, bilgi alıcıları) ise, işletme yöneticileri, işletmeye sermaye koyanlar veya koymayı düşünenler, işletmeye kredi verenler veya verme durumunda olanlar, işletmede çalışanlar, işçi ve işveren sendikaları, devlet gibi geniş bir kesimi hatta ilgi derecelerine göre tüm toplumu kapsamına almaktadır.²¹

İşletmeyi bir insana benzetirsek, muhasebeyi “dolaşım sistemine” ve muhasebeciyi de “doktor” olarak görmek mümkündür. Gerçekten, insan vücudundaki besinlerin dolaşım sistemiyle vücudun organlarına ulaşması ve bu organlardaki yaşamın sağlanmasına yardımcı olması gibi; işletme içinde çeşitli birimlerde ve birimler arasındaki bilgi akışının (dolaşımın) sağlanması da muhasebe tarafından mümkün olmaktadır. Bilgi akışının olmaması ya da yetersizliği, işletme ile ilgilenen kişilerin yeterli ölçüde bilgilendirilmemelerine, dolayısıyla işletme hakkında yanlış değerlendirme yapmalarına ve yanlış karar almalarına yol açacaktır. Muhasebe bilgilerinden yararlanmayan işletmeler, karanlıkta yolunu kaybetmiş kişilere benzer. İçinde bulunduğu ortamı bilemez, çevresini ve geleceğini göremez. Diğer bir deyişle, okyanus ortasında kalmış, pusulasız bir gemi gibidir. Nereye gideceğini bilemez. Muhasebe bilgileri, işletmenin bugünkü durumunu değerlendirme imkanı sağlarken gelecekteki durumu konusunda da yol gösterici olur.²²

²⁰ John ARNOLD – Stuart TURLEY, **Accounting For Management Decisions**, Third Edition, University of Manchester, 1997, s. 3-4.

²¹ Remzi ÖRTEN, **Genel Muhasebe ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulama Örnekleri**, Gazi Kitabevi, 3. Baskı, Ankara, 2000, s.2.

²² Hüseyin ERGİN, **Muhasebeye Giriş**, Üniversite Kitabevi, 3. Baskı, Kütahya, 1997, s.4-5.

2.2. Muhasebenin Fonksiyonları

Muhasebe tanımına göre; muhasebenin başlıca beş fonksiyonu vardır. Bunlar, para ile ifade edilen işlemleri;

1. Toplama (Tespit Etme),
2. Kaydetme,
3. Sınıflandırma,
4. Özetleme,
5. Yorumlama.

Birinci aşamada; muhasebe sistemi ilk olarak sayısız mali olaylar arasından ilgileneceği işlemleri seçmelidir. Ne kadar istekli olursa bile hiçbir muhasebe sisteminin tüm mali verileri kapsamı mümkün değildir. Uygun olarak tanımlandıktan sonra bunların nasıl ölçüleceği tespit edilmelidir. Ölçme işlemi, mali olayların para birimi cinsinden ifade edilmesidir.

İkinci aşamada; her türlü ticari ve mali işlemlerin yasal defterlere ve diğer yardımcı defterlere kaydedilmesini ifade eder.

Üçüncü aşamada; çok sayıda işlemi ve burada yer alan bilgilerin anlaşılabilir şekilde düzenlenmesi, mali verilerin tasnif edilmesi, onların mantıki ve kullanışlı bir çatıya yerleştirilmesi demektir. Büyük rakam kümeleri, aralarında bazı ilişkiler kurulmadığı müddetçe pek az öneme haizdir.

Dördüncü aşamada; sınıflandırılmış olan bilgiler rapor yada mali tablolarda aranan hususlarda dikkate alınarak özet bilgiler halinde sunulması işlemidir.

Son aşama; muhasebe raporlarında yer alan bilgilerin anlamının ve olaylar ile sonuçları arasındaki ilişkinin araştırılması aşamasını oluşturur. Muhasebe raporlarının yorumu işletmenin geleceğine ilişkin kararların alınmasında en önemli yol göstericidir. Örneğin yapılan yorum sonucu işletmenin gelecekte nakit

sıkıntısı ile karşılaşacağı sonucuna ulaşılmış ise, konunun sorun haline gelmeden çözümlenmesi için zamanında gerekli girişimlere başlanır.²³

2.3. Muhasebenin Bölümleri

Muhasebe, genel muhasebe, maliyet muhasebesi ve yönetim muhasebesi olarak üç bölüme ayrılır. İhtisas muhasebeleri olarak isimlendirilen banka muhasebesi, inşaat muhasebesi, konaklama ve taşıma muhasebesi gibi uygulamalar da muhasebenin üç bölümünden yararlanır.²⁴

2.3.1.Genel Muhasebe

İşletme içinde ve dışında işletme faaliyetleriyle ilgili olarak iş ve işlemlerin izlenmesi ve bu işlemler sonucu oluşan borç ve alacak ilişkilerinin, bir başka ifadeyle varlıkların oluşumunun ilgili hesaplara kayıtlanarak sonuçların saptanması genel muhasebenin konusunu oluşturmaktadır. Genel muhasebe finansal muhasebe, ticari muhasebe ve işlem muhasebesi olarak da adlandırılır.

Genel Muhasebedeki bilgiler, kendisinden beklenen amaçları gerçekleştirebilmek için sunulduğu dönemin ekonomik etkilerini taşımalı, diğer bir ifadeyle anlamlı olmalıdır.²⁵

2.3.2.Maliyet Muhasebesi

Maliyet muhasebesi, her bir mamulün imal edilmesi ve hizmetlerin yerine getirilmesi için gerekli giderlerle, hammadde, işçilik ve genel üretim giderleri maliyetlerini uygun bir biçimde kaydeden, sınıflayan, raporlayan ve standart maliyetlerle karşılaştıran bir muhasebe dalı olarak tanımlanabilir. Bu muhasebe; analitik muhasebe, işletme muhasebesi olarak da adlandırılır.

---

²³ Atilla UYANIK, **Denetim, Muhasebe ve Vergilendirme (Sigorta Sektörü Uygulamalı)**, Beta Basım, 1.Baskı, İstanbul, Kasım 2001, s.372-377.

²⁴ Durmuş ACAR – Nilüfer TETİK, **Genel Muhasebe**, Tuğra Ofset, 2. Baskı, Isparta, 2000, s.16.

²⁵ F.A.B.B. – Financial Accounting Standards Board., **Discussion Memorandum**, Conceptual Framework for Financial Accounting and Reporting: Elements of Financial Statements and Their Measurement, F.A.S.B., Stamford, Connecticut, December, 1976, s.152.

2.3.3.Yönetim Muhasebesi

Yönetim muhasebesi, işletme yöneticilerine işletme yönetiminde alacakları kararlarda ihtiyaç duydukları bilgi ve raporları düzenleyen, yorumlayan, yıllık bütçe ve standart uygulamaları ile kontrol olanağı sağlayan muhasebe türüdür.

2.4. Muhasebenin Temel Kavramları

Söz konusu ilkeler uluslararası temel ilkeler olup tüm dünya muhasebe uygulamasına yön veren temel esaslardır. Ülkemizde muhasebe standartları çalışmalarında söz konusu temel ilkeler "Temel Kavramlar" başlığı altında 12 temel kavram biçiminde sunulmuştur.²⁶

MSUGT'nin giriş bölümünde; 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 175. ve mükerrer 257. maddelerinin Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na verdiği yetkiye dayanılarak,

- muhasebenin temel kavramları,
- muhasebe politikalarının açıklanması,
- mali tablo ilkeleri,
- mali tabloların düzenlenmesi ve sunulması,
- tekdüzen hesap çerçevesi, hesap planı ve işleyişi konularında düzenlemeler yapıldığı ve bu düzenlemelerin Tebliğin ekini oluşturduğu belirtilmektedir.

Yapılan düzenlemenin kapsamına bilanço esasına göre defter tutan gerçek ve tüzel kişiler girmektedir. Ancak bilanço esasına göre defter tutmakla beraber faaliyet konuları itibariyle farklı muhasebe tekniği kullanmak durumunda bulunan,

- banka ve sigorta şirketleri,
- özel finans kurumları,

---

²⁶ Nalan AKDOĞAN – Nejat TENKER, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, Gazi Kitabevi, 7. Baskı, Ankara, Mart 2001, s.38.

- finansal kiralama şirketleri,
- menkul kıymet yatırım fonları, aracı kurumlar ve yatırım ortaklıkları,

belirlenen “muhasebenin temel kavramlarına”, “muhasabe politikalarının açıklanmasına” ve “mali tablo ilkelerine” uymaları kaydıyla bu Tebliğin diğer mecburiyetlerini yerine getirmekle yükümlü olmadıkları belirtilmektedir.²⁷

- **Sosyal Sorumluluk Kavramı**

Bu kavram muhasebenin işlevini yerine getirme hususundaki sorumluluğunu belirtmekte ve muhasebenin kapsamını, anlamını, yerini ve amacını göstermektedir. Sosyal sorumluluk kavramı, muhasebenin organizasyonunda, muhasabe uygulamalarının yürütülmesinde ve finansal tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında; belli kişi veya grupların değil, tüm toplumun çıkarının gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gereğini ifade eder.

- **Kişilik Kavramı**

Bu kavram; işletmenin sahip veya sahiplerinden, yöneticilerinden, personelinden ve diğer ilgililerden ayrı bir kişiliğe sahip olduğunu ve o işletmenin muhasabe işlemlerinin sadece bu kişilik adına yürütülmesi gerektiğini öngörür.

- **İşletmenin Sürekliliği Kavramı**

Bu kavram, işletmelerin faaliyetlerini bir süreye bağlı olmaksızın sürdüreceğini ifade eder. Bu nedenle işletme sahiplerinin ya da hissedarlarının yaşam süreleriyle bağlı değildir. İşletmenin sürekliliği kavramı maliyet esasının temelini oluşturur. Finansal tabloların düzenlenmesinde, yönetim işletme faaliyetlerinin bir süreye bağlı olmaksızın devam edeceğini göz önünde bulundurur. Yönetim işletmenin süreklilik kavramının uygunluğuna karar verirse, yakın gelecekle ilgili elde edilebilen tüm bilgileri dikkate alır. Bu bilgiler en azından bilanço tarihini izleyen 12 aylık bir dönemi kapsamalıdır.

Süreklilik kavramının, işletmeler açısından geçerliliğin bulunmadığı veya ortadan kalktığı durumlarda ise, bu husus finansal tabloların dipnotlarında açıklanır.

---

²⁷ İbrahim Erdem ESENKAYA, “Sigorta Şirketleri Bakımından Muhasebe Temel Kavramlarının ve Muhasebe Politikalarının Türkiye ve Avrupa Topluluğu Arasında Karşılaştırılması”, **Birlik’ten**, Sayı:20, Ağustos 2001, s.10.

- **Dönemsellik Kavramı**

Dönemsellik kavramı; işletmenin sürekliliği kavramı uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün, belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanmasıdır. Gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi, hasılat, gelir ve karların aynı döneme ait maliyet, gider ve zararlarla karşılaştırılması bu kavramın gereğidir.

Bu kavramın, işletmeler açısından geçerliliğin bulunmadığı veya ortadan kalktığı durumlarda ise, bu husus mali dipnotlarda açıklanır.

- **Parayla Ölçülme Kavramı**

Parayla ölçülme kavramı, parayla ölçülebilen iktisadi olay ve işlemlerin muhasebeye ortak bir ölçü olarak para birimiyle yansıtılmasını ifade eder. Muhasebe işlemleri ulusal para birimine göre yapılır.

- **Maliyet Esası Kavramı:**

Maliyet esası kavramı, para mevcudu alacaklar ve maliyetinin belirlenmesi mümkün veya uygun olmayan diğer kalemler hariç, işletmece edinilen varlık ve hizmetlerin muhasebeleştirilmesinde, bunların elde edilme maliyetlerinin esas alınması gereğini ifade eder.

- **Tarafsızlık ve Belgelendirme Kavramı**

Bu kavram, muhasebe kayıtlarının gerçek durumu yansıtan ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş objektif belgelere dayandırılması ve muhasebe kayıtlarına esas alınacak yöntemlerin seçilmesinde tarafsız ve ön yargısız davranılması gereğini ifade eder.

- **Tutarlılık Kavramı**

Tutarlılık kavramı, muhasebe uygulamaları için seçilen muhasebe politikalarının, birbirini izleyen dönemlerde değiştirilmeden uygulanması gereğini ifade eder. İşletmelerin mali durumunun, faaliyet sonuçlarının ve bunlara ilişkin yorumların karşılaştırılabilir olması bu kavramın amacını oluşturur. Tutarlılık kavramı, benzer olay ve işletmelerde, kayıt düzenleri ile değerlendirme ölçülerinin

değişmezliğini ve finansal tablolarda biçim ve içerik yönünden tekdüzeni öngörür. Geçerli nedenlerin bulunduğu durumlarda, işletmeler, uyguladıkları muhasebe politikalarını değiştirebilirler. Ancak, bu değişikliklerin ve bunların parasal etkilerinin finansal tablolarda açıklanması zorunludur.

- **Tam Açıklama Kavramı**

Tam açıklama kavramı, finansal tabloların, bu tablolardan yararlanacak kişi ve kuruluşların doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli, açık ve anlaşılır olmasını ifade eder.

Finansal tablolarda finansal bilgilerin tam olarak açıklanması yanında, finansal tablo kalemleri kapsamında yer almayan ve alınacak kararları etkileyebilecek gerçekleşmesi muhtemel olaylara da yer verilmesi bu kavramın gereğidir.

- **İhtiyatlılık Kavramı**

Bu kavram, muhasebe olaylarında temkinli davranılması ve işletmenin karşılaşılabileceği risklerin göz önüne alınması gereğini ifade eder. Bu kavramın sonucu olarak işletmeler, muhtemel giderleri ve zararları için karşılık ayırırlar. Muhtemel gelir ve karları için ise gerçekleşme dönemlerine kadar herhangi bir muhasebe işlemi yapmazlar. Ancak bu kavram gizli yedekler veya gereğinden fazla karşılıklar ayrılmasına gerekçe oluşturamaz.

- **Önemlilik Kavramı**

Önemlilik kavramı, bir hesap kalemi veya mali bir olayın nisbi ağırlık ve değerinin, finansal tablolara dayanılarak yapılacak değerlemeleri veya alınacak kararları etkileyebilecek düzeyde olmasını ifade eder.

Önemli hesap kalemleri, mali olaylar ve diğer hususların finansal tablolarda yer alması zorunludur. Önemli olduğu kabul edilen her bir kalem, finansal tablolarda ayrı ayrı sunulur. Önemsiz kabul edilen kalemler benzer işlemli yada nitelikli diğer önemsiz tutarlarla birleştirilebilir. Birleştirilerek sunulan kalemin bir kısmı dipnotlarda açıklanması gerektirecek kadar önemli olabilir. Bu gibi durumlarda söz konusu tutarların dipnotlarda açıklanması gerekir.

- **Özün Önceliği Kavramı**

Özün önceliği kavramı, işlemlerin muhasebeye yansıtılmasında ve onlara ilişkin değerlendirmelerin yapılmasında biçimlerinden çok özlerinin esas alınması gereğini ifade eder.

Genel olarak işlemlerin biçimleriyle özleri paralel olmakla birlikte, bazı durumlarda farklılıklar ortaya çıkabilir. Bu takdirde, özün biçime önceliği esastır.

2.5. Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri

Muhasebe temel kavramları çerçevesinde oluşan muhasebe ilkeleri, muhasebe uygulamalarının kuramsal dayanaklarıdır. İlkeler, bir bakıma, temel kavramların uygulamaya yansımaları sağlayan köprüleri oluştururlar. Muhasebe ilkeleri, diğer sosyal bilimlerde de olduğu gibi, her yerde ve her zaman geçerli nitelikte kurallara değildir. Ülkenin özelliklerine ve zaman içindeki gelişmelere göre değişiklikler gösterebilir. Söz konusu ilkeleri ayırıma tabi tutup; bunlardan bir bölümünü geçerli, diğerlerini geçersiz sayma olanağı yoktur. Ancak uygulamada tekdüzeni sağlamak için genellikle kabul görenlerin belirlenmesi ve bunlara uyulması, böylece de muhasebenin başlıca dayanaklarını genelleştirilmesi düşüncesi güç kazanmıştır.²⁸

2.5.1. Gelir Tablosu İlkeleri

Gelir tablosu ilkelerinin amacı; işletmenin çalışma sonuçlarının doğru olarak ortaya konulabilmesi için satışlar, satış gelirleri ile diğer gider ve gelir hesaplarının bir disiplin içinde ve gerçeği yansıtacak biçimde yürütülmesinin sağlanmasıdır. Buna göre tüm satışlar, hasılat, gelir ve karlar ile maliyet, gider ve zararlar; kendi tutarları ile gösterilmelidir. Bunlardan herhangi birinin, bir karşı kalemden indirilmiş biçimiyle, gelir tablosunda yer alması önlenmelidir. Örneğin; duran varlık satış karları ile duran varlık satış zararları gelir tablosunda ayrı ayrı gösterilmeli ve duran varlık satış zararının, duran varlık satış karından indirilerek, zararlarla sonuçlanan işlemin gelir tablosunda görünmesi engellenmelidir.

---

²⁸ Orhan SEVİLENGÜL, **Genel Muhasebe**, Lazer Ofset, 4. Baskı, Ankara, 1995, s.27.

- **Gerçekleşmiş Hasılat İlkesi**

Gerçekleşmemiş satışlar, gelir ve karlar; gerçekleşmiş gibi veya gerçekleşenler gerçek tutarından fazla veya az gösterilmemelidir. Belli bir dönem veya dönemlerin, gerçeğe uygun faaliyet sonuçlarını göstermek için, dönem veya dönemlerin başında ve sonunda doğru hesap kesimi işlemleri yapılmalıdır.

- **Dönemsel Hasılat-Maliyet Eşleştirmesi İlkesi**

Belli bir dönemin satışları ve gelirleri bunları elde etmek için yapılan satışların maliyet ve giderleri ile karşılaştırılmalıdır. Belli bir dönem veya dönemlerin başında ve sonunda maliyet ve giderleri gerçeğe uygun olarak gösterebilmek için stoklarda, alacak ve borçlarda doğru hesap kesimi işlemleri yapılmalıdır.

- **Uygun Amortisman İlkesi**

Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ile özel tükenmeye tabi varlıklar için uygun amortisman ve tükenme payı ayrılmalıdır.

- **Uygun Maliyet Dağıtım İlkesi**

Maliyetler; maddi duran varlıklar, stokla onarım ve bakım ve diğer gider grupları arasında uygun bir şekilde dağıtılmalıdır. Bunlardan direkt olanları doğrudan doğruya, birden fazla faaliyeti ilgilendirenleri zaman ve kullanma faktörü dikkate alınarak tahakkuk ettirilip, dağıtılmalıdır.

- **Olağan Dışı Gelir ve Giderlerin Ayrı Gösterilmesi İlkesi**

Arızı ve olağanüstü niteliğe sahip kar ve zararlar meydana geldikleri dönemde tahakkuk ettirilmeli, fakat normal faaliyet sonuçlarından ayrı olarak gösterilmelidir.

- **Tüm Gelir ve Giderlerin Gösterilmesi İlkesi**

Bütün kar ve zararlardan, önceki dönemlerin mali tablolarında düzeltme yapılmasını gerektirecek büyüklük ve nitelikler dışında kalan, dönemin gelir tablosunda gösterilmelidir.

- **Uygun Karşılık İlkesi**

Karşılıklar işletmenin karını keyfi bir şekilde azaltmak veya bir döneme ait karı diğer döneme aktarmak amacıyla kullanılmamalıdır.

- **Değerlemede Tutarlılık İlkesi**

Dönem sonuçlarının tespiti ile ilgili olarak uygulanagelen değerleme esasları ve maliyet yöntemlerinde bir değişiklik yapıldığı takdirde, bu değişikliğin etkileri açıkça belirtilmelidir.

- **Şarta Bağlı Giderlerin Gelir Tablosuna Yansıtılması İlkesi**

Bilanço tarihinde var olan ve sonucu belirsiz bir veya birkaç olayın gelecekte ortaya çıkıp çıkmamasına bağlı durumları ifade eden, şarta bağlı olaylardan kaynaklanan, makul bir şekilde gerçeğe yakın olarak tahmin edilebilen gider ve zararlar, tahakkuk ettirilerek gelir tablosuna yansıtılır. Şarta bağlı gelir ve karlar için ise gerçekleşme ihtimali yüksek de olsa herhangi bir tahakkuk işlemi yapılamaz; dipnotlarda açıklama yapılır.

2.5.2. Bilanço İlkeleri

Bilanço ilkelerinin amacı, işletme sahipleri ile alacaklıların işletmeye sağladıkları kaynaklarla, bu kaynaklara karşılık elde edilen varlıkların muhasebe kayıtlarında ve finansal tablolarda anlamlı bir şekilde gösterilmesidir. İlgili grupları, bu amacın gerçekleştirilmesi halinde işletmenin belli bir tarihteki mali durumu hakkında doğru yargılara varabilirler.

2.5.2.1. Varlıklara İlişkin İlkeler

Varlıklara ilişkin ilkelerin amacı; varlıkların muhasebe kayıt ve raporlarında anlamlı bir biçimde yer almasının sağlanması ve işletmenin mali yapısını belirlemek üzere yapılacak analizlere gerçek boyutları ile katılmasına olanak verilmesidir. Varlıkların bilançoda bilanço günündeki değerleriyle, yer almasını sağlamak amacıyla değer düşüklükleri gider yazılarak varlığın bedelinden doğrudan doğruya veya karşılık yolu ile indirilmelidir.

- **Dönen / Duran Varlık Ayırımında 1 Yılın Ölçüt Alınması İlkesi**

İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya dönüşebilecek varlıkları, bilançoda dönen varlıklar grubu içinde gösterilir.

- **Vadeleri 1 Yılın Altına İnen Duran Varlıkların Aktarılması İlkesi**

İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde paraya dönüşemeyen kıymetlerinden, bir hesap döneminden daha uzun süre yararlanılan uzun vadeli varlıkları, bilançoda duran varlıklar grubu içinde gösterilir. Dönem sonu bilanço gününde bu grupta yer alan hesaplardan vadeleri bir yılın altında kalanlar, dönen varlıklar grubunda ilgili hesaplara aktarılır.

Bilançoda varlıkları, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleriyle gösterebilmek için varlıklardaki değer düşüklüklerini belirleyerek karşılıkların ayrılması zorunludur.

Dönen varlıklar grubu içinde yer alan menkul kıymetler, alacaklar, stoklar ve diğer dönen varlıklar içindeki ilgili kalemler için yapılacak değerlendirme sonucu gerekli durumlarda uygun karşılıklar ayrılır.

Bu ilke, duran varlıklar grubunda yer alan alacaklar, bağlı menkul kıymetler, iştirakler, bağlı ortaklıklar ve diğer duran varlıklardaki ilgili kalemler için de geçerlidir.

- **Dönem Ayırıcı Aktif Karakterli İşlemlerin Ayrıca Gösterilmesi İlkesi**

Gelecek dönemlere ait olarak önceden ödenen giderler ile cari dönemde tahakkuk eden ancak, gelecek dönemlerde tahsil edilecek olan gelirler kayıt ve tespit edilmeli ve bilançoda ayrıca gösterilmelidir.

- **Vadeli Alacakların Bilanço Günündeki Değerine İndirgenmesi İlkesi**

Dönen ve duran varlıklar grubunda yer alan alacak senetlerini, bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile gösterebilmek için reeskont işlemleri yapılmalıdır.

- **Birikmiş Amortismanların Gösterilmesi İlkesi**

Bilançoda duran varlıklar grubunda yer alan maddi duran varlıklar ile maddi olmayan duran varlıkların maliyetini çeşitli dönem maliyetlerine yüklemek amacıyla, her dönem ayrılan amortismanların birikmiş tutarları ayrıca bilançoda gösterilmelidir.

- **Birikmiş Tükenme Paylarının Gösterilmesi İlkesi**

Duran varlıklar grubu içinde yer alan özel tükenmeye tabi varlıkların maliyetini çeşitli dönem maliyetlerine yüklemek amacıyla, her dönem ayrılan tükenme paylarının birikmiş tutarları ayrıca bilançoda gösterilmelidir.

- **Alacakların Özelliklerine Göre Ayrılması İlkesi**

Bilançonun dönen ve duran varlıklar gruplarında yer alan alacaklar, menkul kıymetler, bağlı menkul kıymetler ve diğer ilgili hesaplardan ve yükümlülüklerden işletmenin sermaye ve yönetim bakımından ilişkili bulunduğu ortaklara, personele, iştiraklere ve bağlı ortaklıklara ait olan tutarların ayrı gösterilmesi temel ilkedir.

- **Kesin Olmayan Alacaklar İçin Tahakkuk Yapılmaması İlkesi**

Tutarları kesinlikle saptanamayan alacaklar için herhangi bir tahakkuk işlemi yapılmaz. Bu tür alacaklar bilanço dipnot veya eklerinde gösterilir.

- **Kullanılması Hukuken Sınırlı Varlıkların Belirtilmesi İlkesi**

Verilen rehin, ipotek ve bilanço kapsamında yer almayan diğer teminatların özellikleri ve kapsamı bilanço dipnot veya eklerinde açıkça belirtilmelidir.

Bu ilke, alınan rehin, ipotek ve bilanço kapsamında yer almayan diğer teminatlar için de geçerlidir.

Ayrıca, işletme varlıkları ile ilgili toplam sigorta tutarlarının da bilanço dipnot veya eklerinde açıkça gösterilmesi gerekmektedir.

2.5.2.2. Yabancı Kaynaklara İlişkin İlkeler

Yabancı kaynaklara ilişkin ilkelerin amacı, bunların muhasebe kayıt ve raporlarında anlamlı bir biçimde yer almalarının sağlanması ve işletmenin mali

yapısını belirlemek üzere yapılacak analizlere gerçek boyutları ile katılmasına imkan verilmesidir.

- **Kısa / Uzun Vadeli Borç Ayırımında 1 Yılın Ölçüt Alınması İlkesi**

İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde vadesi gelen borçları, bilançoda kısa vadeli yabancı kaynaklar grubu içinde gösterilir.

- **Vadeleri 1 Yılın Altına İnen Borçların Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklara Aktarılması İlkesi**

İşletmenin bir yıl veya normal faaliyet dönemi içinde vadesi gelmemiş borçları, bilançoda uzun vadeli yabancı kaynaklar grubu içinde gösterilir. Dönem sonu bilanço gününde bu grupta yer alan hesaplardan vadeleri bir yılın altında kalanlar kısa vadeli yabancı kaynaklar grubundaki ilgili hesaplara aktarılır.

- **Borçların Tümünün Gösterilmesi İlkesi**

Tutarları kesinlikle saptanamayanları veya durumları tartışmalı olanları da içermek üzere, işletmenin bilinen ve tutarları uygun olarak tahmin edilebilen bütün yabancı kaynakları kayıt ve tespit edilmeli ve bilançoda gösterilmelidir.

İşletmenin bilinen ancak tutarları uygun olarak tahmin edilemeyen durumları da bilançonun dipnotlarında açık olarak belirtilmelidir.

- **Dönem Ayırıcı Pasif İşlemlerin Ayrıca Gösterilmesi İlkesi**

Gelecek dönemlere ait olarak önceden tahsil edilen hasılat ile cari dönemlerde tahakkuk eden ancak, gelecek dönemlerde ödenecek olan giderler kayıt ve tespit edilmeli ve bilançoda ayrıca gösterilmelidir.

- **Vadeli Borçların Bilanço Günündeki Değerine İndirgenmesi İlkesi**

Kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar grubunda yer alan borç senetlerini bilanço tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile gösterebilmek için reeskont işlemleri yapılmalıdır.

- **Borçların Özelliklerine Göre Ayrılması İlkesi**

Bilançonun kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar gruplarında yer alan borçlar, alınan avanslar ve diğer ilgili hesaplardan işletmenin sermaye ve yönetim bakımından ilgili bulunduğu ortaklara, personele, iştiraklere ve bağlı ortaklara ait olan tutarlarının ayrı gösterilmesi temel ilkedir.

2.5.2.3. Özkaynaklara İlişkin İlkeler

Özkaynaklara ilişkin ilkelerin amacı, işletme sahip ve ortaklarının işletme varlıkları üzerindeki haklarını gösteren özkaynak öğelerinin anlamlı ve dönemden döneme değişmelerini ortaya koyacak biçimde kayıt ve rapor edilmesini sağlamaktır.

- **Özkaynakların İşletme Sahip veya Ortaklarının Haklarını Göstermesi İlkesi**

İşletme sahip veya ortaklarının sahip veya ortak sıfatıyla işletme varlıkları üzerindeki hakları özkaynaklar grubunu oluşturur.

İşletmenin bilanço tarihindeki ödenmiş sermayesi ile işletme faaliyetleri sonucu oluşup, çeşitli adlar altında işletmede bırakılan karları ile dönem net karı (zararı) bilançoda özkaynaklar grubu içinde gösterilir.

- **Sermaye Paylarının Özelliklerine Göre Belirlenmesi İlkesi**

İşletmenin ödenmiş sermayesi bilançonun kapsamı içinde tek bir kalem olarak gösterilir. Ancak, esas sermaye özellikleri farklı hisse gruplarına ayrılmış bulunuyorsa, esas sermaye hesapları her grubun haklarını, kâr ve tasfiye paylarının dağıtımında sahip olabilecekleri özellikleri ve diğer önemli özellikleri yansıtabilecek biçimde bilançonun dipnotlarında gösterilmelidir.

- **Azalan Özkaynağın Belirtilmesi İlkesi**

İşletmenin hissedarları tarafından yatırılan sermayenin devam ettirilmesi gerekir. İşletmede herhangi bir zararın ortaya çıkması, herhangi bir nedenle özkaynaklarda meydana gelen azalmalar, hem dönemsel hem de birikimli (kümülatif) olarak izlenmeli ve kaydedilmelidir.

- **Özkaynağın Net Olarak Gösterilmesi İlkesi**

Özkaynakların bilançoda net olarak gösterilmesi için geçmiş yıllar zararları ile dönem zararı, özkaynaklar grubunda indirim kalemleri olarak yer alır.

- **Zararın Özkaynaklardan İndirilmesi İlkesi**

Özkaynakların bilançoda net olarak gösterilmesi için geçmiş yıllar zararları ile dönem zararı, özkaynaklar grubunda indirim kalemleri olarak yer alır.

- **Sermaye Yedeklerinin Gelir Unsuru Olarak Gelir Tablosuna Alınmaması İlkesi**

Özkaynaklar; ödenmiş sermaye, sermaye yedekleri, kâr yedekleri, geçmiş yıl kârları (zararları) ve dönem net kârı (zararı)'ndan oluşur. Kâr yedekleri yasal, statü ve olağanüstü yedekler ile yedek niteliğindeki karşılıklar, özel fonlar gibi işletme faaliyetleri sonucu elde edilen kârların dağıtılmamış kısmını içerir. Sermaye yedekleri ise hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları, yeniden değerlendirme değer artışları gibi kalemlerden meydana gelir. Sermaye yedekleri, gelir unsuru olarak gelir tablosuna aktarılamaz.

III. BÖLÜM

3. SİGORTA İŞLETMELERİNDE MUHASEBE

3.1. SİGORTA MUHASEBESİNİN ÖZELLİKLERİ VE TEORİSİ

Sigorta muhasebesi; genel muhasebenin esas ve metotlarına göre işletmenin çalışma konusuna giren işlemlerin kaydı için gerekli özel hesapları bulunan bir uzmanlık muhasebesidir. Sigorta şirketlerinin muhasebesinde, bir taraftan ticaret şirketlerinden farklı olmayan işlemlere ait muhasebe kayıtlarına yer verildiği gibi, diğer taraftan da işletmenin bünyesine özgü (sigortacılıkla ilgili) işlemlerin muhasebe kayıtları yer alır.²⁹

Sigorta işletmelerinde ortaya çıkan işlemler esas bakımından iki kısımda düşünülür:

- Sigorta işletmelerinde; ticaret işletmelerinde veya diğer bireysel kuruluşlarda olduğu gibi oluşan işlemlerin muhasebeleştirilmesi,
- Bir hizmetin görülmesi ve yapılması işletmesi olan sigorta şirketlerinin, kendi yapılarına has işlemlerinin muhasebeleştirilmesi.

Birinci grupta sayılan işlemler, diğer işletmelerden ayrı bir özellik göstermediğine göre, bunların muhasebeleştirilmesi genel muhasebe esasları, prensipleri ve metotlarına göre yapılır. Buna karşılık sigorta muhasebesinin özelliğini ikinci kısımda yer alan işlemler oluşturmaktadır.

Sigorta işletmelerinde muhasebeleştirilmesi gereken bu işlemler esas bakımından şunlardır:

- Sigortalılardan alınacak primlerin ve bu primlerden iptal olunacakların veya iptal olunanların muhasebe konusuna alınması ve para alma işlemlerinin izlenmesi,

---

²⁹ Sedat SAĞLAM, **Sigorta Muhasebesi**, Yök Neşriyat, 2.Baskı, İstanbul, 1987, s.3.

- Sigorta işlerinin temini ile uğraşan acente ve prodüktörler gibi aracılara verilen komisyonların muhasebe konusuna alınması ve tutarlarının ödenmesi,
- Ödenen hasar bedelleri ve bunlarla ilgili giderler,
- Milli Reasürans'a kanunen devredilmesi gereken primlerle, bunlara karşılık olarak alınan komisyonlar ve tazminatlar (zarar ödentileri),
- Mecburi ve ihtiyari olarak diğer yerli ve yabancı reasürörlere verilen primler ve karşılığında alınan komisyonlar ve hasarlar,
- Sigorta ve mükerrer sigorta şirketlerinden reasürans yoluyla mecburi ve ihtiyari olarak memleket içinden ve dışından alınan işlerin primleri ve bunlara karşılık verilen komisyonlar ve hasar işlemleri.³⁰

Sigorta işletmelerinin gösterdiği özellikler sigorta muhasebesine de yansımaktadır. Sigorta işletmelerinde sigortacının alacağı primin miktar ve süresi, tazminatın ödenip ödenmeyeceği, ödenecekse miktarı ve benzeri durumların önceden bilinmesi olasılığı yoktur. Bu nedenle sigorta işletmeleri muhasebesine özellik kazandırmaktadır. Bu özellikleri şöylece sıralayabiliriz:

- Sigorta işletmelerinin borç ve alacakları türlü yönleri ile belirsizdir,
- Sigorta işletmelerinde kesin olarak dönem kar ya da zararının saptanması olanaksızdır,
- Sigortalıların ödedikleri primlerin önemli bir bölümü hasar güvencesi olarak sigortalılara geri ödenmektedir,
- Sigorta işletmelerinin yedek akçelerinin bir bölümü öteki işletmelerin yedek akçelerinden farklıdır,
- Sigorta işletmelerinin hesap dönemi sonunda düzenlenen bilançoları çoğu kez öngörme hatası taşır,

---

³⁰ Mehmet Ali AKTUĞLU, **Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesi**, Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir, 1975, s.104-105.

- Sigorta işletmelerinin aktif değerlerinin değerlendirme konusuna özellikle özen gösterilmektedir.³¹

3.2. SİGORTA İŞLETMELERİNDE KULLANILAN BAŞLICA BELGELER

Sigorta işletmelerinde kullanılan başlıca belgeler; teklifname, sigorta poliçesi, abonman poliçesi, toplu poliçeler, yenileşme senetleri, zeyilnamedir.

3.2.1. Teklifname

Teklifname sigorta olmak isteyen şahıs tarafından veya bir acente veya prodüktör vasıtası ile sigorta yaptırmak isteyen kimsenin imza ederek verdiği bir sual kağıdıdır. Teklifname, yapılacak sigorta poliçesinin esasını teşkil eder ve yalnız mukaveleye konması lazım gelen esasları ihtiva eder. Poliçelerin hazırlanması sigorta şirket veya acentenin yetkili amirin bu teklifnameye istinaden riski kabul etmesine bağlıdır. Teklifname ile takip olunan gaye sigortacıyı, sigortanın mahiyeti etrafında bilgi sahibi etmektedir. Teklifname ile sigortalının adı ve soyadı, mesleği ve adresi, akdetmek istediği sigortanın nevi, sigortanın müddeti, sigortacı tarafından icabında ödenecek hasarlar ihtiva edilir.³²

3.2.2. Sigorta Poliçesi

Poliçe, hamiline veya belirli bir kişiye, belirli bir zamanda ödeme yapılmasını gösteren yazılı bir belgedir. Bu anlamda poliçe biri tarafından diğerine yazılan bir çeşit çektir.³³

Sigorta poliçesi sigorta akdinin düzenlenmesinden sonra sigortacının sigorta ettirene vermek zorunda olduğu bir belgedir. Bu belge ile sigortacı ve sigorta ettirenin hak ve yükümlülükleri düzenlenmiş olup poliçe ile bir taraf (sigortacı) diğer tarafa ödenecek prim karşılığında;

³¹ Yurdakul ÇALDAĞ, **Sigorta İşletmeleri ve Muhasebenin İncelenmesi**, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, Yayın No 125, Ankara, 1979, s.76-77.

³² Cevat YÜCESOY, **Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesi**, Çağlayan Kitabevi, Birinci Baskı, İstanbul, 1966, s.89.

³³ Rita M. RODRIGUEZ – E. Eugene CARTER, **İnternational Financial Management**, Third Edition, Pretice – Hall İnternational Editions, New Jersey, 1984, s.232.

- Başka bir kimsenin parayla ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratacak bir tehlikenin gerçekleşmesi halinde tazminat vermeyi yahut,
- Bir veya birkaç kimsenin hayat süreleri sebebi ile veya hayatlarında meydana gelen bir takım olaylar dolası ile para ödemeyi ya da başka türlü edimlerde bulunmayı taahhüt etmektedir.³⁴

Türk Ticaret Kanununun 1265. Maddesine göre; “Sigortacı sigorta ettirene sigorta mukavelesi gereğince her iki tarafın haiz olduğu hak ve borçları gösteren ve kendi tarafından imza edilen bir sigorta poliçesi veya onun yerine geçmek üzere bir muvakkat-geçici sigortalı ilmühaberini ekleriyle beraber vermeye mecburdur. Sigortacı istediği takdirde sigortalı dâhi poliçe veya ilmühaberini ve eklerinin bir örneğini imzalayarak sigortacıya vermekle mükelleftir.”

3.2.3. Abonman Poliçesi

Sigorta edilecek mallarda, miktar bakımından devamlı harekette bulunan işletmeler için hazırlanan bir belgedir. Yangın ve nakliyat şirketlerinde şekli ve biçimi değişir. Yangın sigortalarında abonman sözleşmesi ile temin edilen malların primleri, malların günlük giriş ve çıkışlarını gösteren ve sigortalı tarafından ay sonlarında sigortacıya verilen cetvellere göre tahakkuk ettirilir. Nakliyat sigortasında ise, gönderilen her parça için abonman sözleşmesi esasları dairesinde sertifikalar hazırlanır. Abonman poliçelerine göre, sigorta şirketlerince verilen teminatın en çok haddi bu poliçelerde gösterilir.³⁵

3.2.4. Toplu Poliçeler

Farklı yerlerde olmalarına rağmen malların veya kişilerin aynı zamanda sigorta edildikleri durumlarda kullanılır.

Çeşitli rizikoların toplu olarak gösterildiği poliçelerdir. Bir otomobilin, kazaya, hırsızlığa karşı sigortalı olması yanında, aynı zamanda sahibinin de kendisini kazaya karşı sigortalı yapması halinde kullanılan poliçelerdir.

³⁴ Mehmet ÖZKAN, **Sigorta İşlemleri ve Muhasebesi**, Bilim Teknik Yayınevi, İkbal Ofset, İstanbul, 1998, s.363.

³⁵ Mehmet Ali AKTUĞLU, **a.g.e.**, s.69.

Aynı zamanda bu tür poliçeler bir işletmede çalışan personelin iki sigorta branşına birden tek poliçeyle sigorta ettirilmesidir.³⁶

3.2.5. Yenileşme Senedi (Tecditname, temditname)

Yenileşme senedi ilk sigorta sözleşmesi yapılırken düzenlenen poliçenin bir eki sayılır. Süresi tamamlanan ilk poliçeler için yenisi hazırlanmaz, sigorta güvencesinin sürekliliğini belirten ve tüm poliçe koşullarını içeren belgelere denilir.

Yenileşme senedi veya tecditname aynı koşullarla sigortanın yenilenmesini sağlayan belgelerdir. Yenileşme senedi veya tecditname aynı anlamda kullanılmakla beraber, tecditname, daha çok süresi biten bir sigortanın yeniden bir süre belli ederek düzenlenen poliçe ya da yenileme senetlerine denilmektedir.³⁷

3.2.6. Zeyilname (Avenant)

Bir sigorta poliçesinin düzenlenmesinden sonra, bu poliçede kayıtlı bulunan şartlarda ortaya çıkan bazı değişikliklerin, belirtilmesi suretiyle düzenlenerek verilmesi gereken belgedir. Kısacası, bu sigorta sözleşmesinin maddelerini değiştiren bir belgedir.

Zeyilname, genellikle sigorta poliçesi gibi özellikleri kapsayan şekillendirilmiş bir belge olmayıp, tıpkı mektup kağıdı gibi, bir veya birkaç yapraktan ibaret bulunur. Zeyilnamede sigorta poliçesinde kayıtlı bulunan hususlarda örneğin; sigortalının değişmesi, sigortalı eşyanın bulunduğu yerdeki değişiklikler, temin olunan tutardaki artış veya eksilişler, özet olarak buna benzer diğer hususlar kayıt ve işaret olunur. Sigorta sözleşmesinde yapılacak değişiklikler, tarafların imzalarını taşıyan bir zeyilnamede tespit edilir.³⁸

3.3. SİGORTA İŞLETMELERİNDE KULLANILAN BAŞLICA DEFTERLER

Çok amaçlı sigorta şirketlerinin muhasebesinin önemli konularından biri de, işletmelerde kullanılacak defterlerin belirlenmesidir.

³⁶ Yurdakul ÇALDAĞ, a.g.e., s.28.

³⁷ Yurdakul ÇALDAĞ, a.g.e., s.28.

³⁸ Mehmet Ali AKTUĞLU, a.g.e., s.70-71.

3.3.1. Kanuni Defterler

Bilanço esasına tabi olan sigorta işletmelerinde Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre temelde aşağıdaki defterler tutulur:

3.3.1.1. Günlük Defter (Yevmiye Defteri)

İşlemlerin muhasebe terimleri ile tarih sırasına göre ve V.U.K. 215-219, T.T.K. 60 maddelerinde belirtilen kayıt disiplinlerine uygun olarak kaydedildiği defterdir. Yevmiye defterine ilk yapılan kayıt açılış kayıdır. Açılış kaydı açılış bilançosu ya da dönem başı bilançosunda yer alan unsurların hesaplara kaydedilmesidir. Bu kayıtlarla hesaplar açılır. Bu kayıttan sonra günlük işlemler sırasıyla belgelere dayanarak yevmiye maddeleri halinde yevmiye defterine kaydedilir.³⁹

3.3.1.2. Büyük Defter (Defter-i Kebir)

İşletmelerin yapmış olduğu mali nitelikteki işlemlerin bir tasnife tabi tutularak niteliklerine göre bölündüğü hesapları bünyesinde toplayan deftere, büyük defter veya defter-i kebir denilmektedir. Türk Ticaret Kanununun 69. Maddesi, Vergi Usul Kanununun 182. Maddesi gereği tutulması zorunlu olan büyük defterlerde, hesapların muhasebe eşitliğindeki öğeler ile ilgilerine göre sıralanmalarına dikkat edilmelidir.⁴⁰

3.3.1.3. Envanter-Bilanço Defteri

İşletmelerin kuruluşunda ve her hesap dönemi sonunda, varlık, borç ve sermayeleri ile bilançolarının dökümlü olarak kaydolduğu bir defterdir. Varlık ve borçlar envanter çıkarılarak saptanır. Envanter ise, bilanço günündeki mevcutları, alacakları ve borçları saymak, ölçmek, tartmak ve değerlemek suretiyle kesin bir şekilde ve müfredatlı olarak tespit etmek demektir (V.U.K. Madde 186).⁴¹

3.3.2. Diğer Kanuni Defterler

Sigorta işletmelerinde yukarıda açıklanmış olan defterlerden başka kanunen tutulması zorunlu olan defterler de şunlardır:

³⁹ Durmuş ACAR – Nilüfer TETİK, **a.g.e.**, s.74.

⁴⁰ Durmuş ACAR – Nilüfer TETİK, **a.g.e.**, s.80.

⁴¹ Remzi ÖRTEN, **a.g.e.**, s.38.

3.3.2.1. Karar Defteri

Anonim şirket durumunda çalışan sigorta işletmelerinde karar defterleri olarak iki defter tutulur. Bunlardan birincisi “Hissedarlar Genel Kurul Karar Defteri”, ikincisi de “Yönetim Kurulu Karar Defteri”dir. İki defterin tutulması Türk Ticaret Kanunundaki hükümlerle emredilmiştir.⁴²

3.3.2.2. Hisse Senedi Defteri

Sigorta işletmelerinin yatırım yaptıkları anonim şirketlerin hisse senetleri ile elde edilen temettü gelirlerinin izlenmesi için “Hisse senedi Defteri” adı verilen bir defterin tutulması zorunludur.⁴³

3.3.2.3. Kayıt (Rejistro) Defteri

Sigorta işletmelerince düzenlenen sigorta poliçelerinin tek tek yevmiye ve büyük deftere kaydedilmesi oldukça güçtür. Bu nedenle poliçeler ilgili servisler tarafından muhasebe servisine bildirilmeden önce notere tasdik ettirilmiş bir deftere tarih ve sıra numarasıyla kaydedilir. Bu defterler genellikle yangın, nakliyat, kaza ve hayat branşlarında ayrı ayrı tutulur. Kayıt defterine bir ay süresince düzenlenen sigorta poliçelerinde yer alan prim, yönetim giderleri ve gider vergisi ayrı ayrı kaydedilir. Buradaki bilgiler ilgili servisler tarafından muhasebe fişi kesilerek muhasebe servisine iletilir.⁴⁴

3.3.2.4. Fesih ve İptal Defteri

Sigorta işletmeleri sigorta poliçelerini kaydettikleri kayıt defteri yanında, gerek o ay, gerekse önceki aylarda düzenlenen poliçelerden iptal edilenleri yine tarih ve sıra numarasına göre “fesih ve iptal defteri” adı verilen deftere geçirirler. Ay sonunda, iptal edilen poliçelere ait primler bu defterden yararlanılarak belirlenir ve bir muhasebe fişiyle muhasebe servisine bildirilir.⁴⁵

Sigorta işletmeleri yukarıda belirtilen defterlerin yanında işlerin izlenmesinde ve kontrolünde yararlanmak üzere şu yardımcı defterleri de tutmaktadırlar:

---

⁴² Mehmet Ali AKTUĞLU, **a.g.e.**, s.88-89.

⁴³ Yılmaz BENLİGİRAY – Kerim BANAR, **Banka ve Sigorta Muhasebesi**, Anadolu Üniversitesi, Yayın No:811, Eskişehir, 1996, s.192.

⁴⁴ Yılmaz BENLİGİRAY – Kerim BANAR, **a.g.e.**, s.192.

⁴⁵ Yılmaz BENLİGİRAY – Kerim BANAR, **a.g.e.**, s.192.

- Teklifname defteri,
- Sigortalıların adlarına ve poliçe numaralarına göre tutulan defterler,
- Sigortalıların oturdukları yere göre tutulan defterler,
- Primlerin vadelerine göre tutulan defterler,
- Sona eren sözleşmeleri gösteren defterler,
- Hasarların izlenmesi için tutulan defterler.

3.4.SİGORTA İŞLETMELERİNDE KAYIT DÜZENİ

Sigorta Murakabe Kanunu’nun 2. Maddesine göre, sigorta birliği kuruluşuna izin verilen sigorta şirketleri, belge ve kayıt tutma yönünden anonim şirketlerin ve kooperatiflerin bağlı oldukları kanun hükümlerine tabidirler. Diğer taraftan vergi mükellefi olmaları sebebiyle Vergi Usul Kanunu’ndaki belge ve kayıt düzenine ait hükümlere de bağlı kalmaktadırlar.

3.4.1. T.T.K. ve V.U.K. Açısından Kayıt Düzeni

Ticari defterler ve kayıt nizamı ile ilgili hükümler T.T.K. da 66-88 maddelerde, V.U.K. da 171-226 maddelerde; belgeler ile ilgili hükümler V.U.K. da 227-242. Maddelerde düzenlenmiştir. Ayrıca T.T.K. da şirket türüne göre; V.U.K. alış ve satış büyüklüklerine göre defter tutma ve kayıt nizamı bakımından özel hükümler yer almaktadır.⁴⁶

3.4.2. S.M.K. ve Sigortacılık Faaliyetleri Açısından Kayıt Düzeni

V.U.K. 204. ve 205. Maddelerinde;

“Banka, banker ve sigorta şirketleri B.S.M.V. mevzuuna giren işlemleri müfredatlı veya bordrolar üzerinden toplu olarak kendi muhasebe defterlerinde veya isterlerse ayrı bir Banka Sigorta Muamele Vergisi defterinde diğer işlemlerden ayırmak sureti ile gösterilir.” (V.U.K. md.204)

Damga Resmi Kanununa göre yolcu bileti ücretleri, sigorta primleri ve ilan ücretleri gibi mevzular üzerinden resim istifa etmeye mecbur olan gerçek ve tüzel kişiler bu ücret ve primlerle istifa ettikleri damga resimleri için tarih sırası ile bir kayıt tutmaya mecburdurlar.

---

⁴⁶ Mehmet ÖZKAN, a.g.e., s.585.

Tüccarlar bu kayıtları muhasebe defterinde tuttıkları hesaplarda gösterebilirler. Kayıtların muhasebe defterinde gösterilmemesi halinde ayrı bir Damga Resmi Defteri tutulur. Devlet müesseselerinin resmi defter ve kayıtları Damga Resmi Defteri yerine geçer hükümlerine yer verilmiştir.

Bu hükümler incelenirse, T.T.K. ve V.U.K.'nda yer alan hükümlere göre tutulması zorunlu defterlere ilaveten ticari defterlerde ayrı kayıt tutulmaması halinde B.S.M.V. ve Damga Resmi için de ayrıca defter tutulması ve tasdik ettirilmesi gerekmektedir.

Sigortacılık faaliyetleri açısından ise düzenlenen poliçelerin çok sayıda olması ve ticari defterlerde izlenmesi güçlüğüne bağlı olarak Kayıt-Rejistro Defteri ile Fesih ve İptal Defteri tutmak zorundadır. Bunun yanı sıra, sigortacılık faaliyetlerinin muhasebe açısından daha düzenli ve sağlıklı olması, izlenmesi ve kontrolü açısından;

- Teklifname defteri,
- Poliçe defteri,
- Sigortalılar defteri,
- Sözleşme defteri,
- Hasar ve tazminat defteri,
- Reasürans işlemleri defteri ile servislerin kendi gereksinimlerine uygun defterleri de tutulabilir.⁴⁷

3.4.3. Sigorta Aracıları Açısından Kayıt Düzeni

Acentelerde belge ve kayıt düzeni; T.T.K.'nda 116-134 maddelerde acentelere ait hükümlere yer verilmiştir. Bu hükümlerde acentelerin belge ve kayıt düzenine ait doğrudan bir hüküm yer almamakta sadece acentelik sözleşmesinden bahsedilmektedir.

Prodüktörlerde belge ve kayıt düzeni; prodüktörler hakkında T.T.K., V.U.K. ve S.M.K.'larda doğrudan bir hüküm bulunmamakla birlikte T.T.K.

---

⁴⁷ Mehmet ÖZKAN, a.g.e., s.588-589.

madde 14 hükümleri uyarınca tacir sayılmaları nedeni ile T.T.K. madde 66 ve V.U.K. madde 176-177 de yer alan hükümler uyarınca belge ve kayıt düzeni tutmak zorundadır.

Brokerlerde belge ve kayıt düzeni; T.T.K., V.U.K. ve S.M.K. ‘larda brokerler ile ilgili doğrudan bir hüküm olmaması nedeni ile brokerlerin belge ve kayıt düzeni Sigorta Brokerliği Yönetmeliğinde belirtilen esaslar dahilinde sahip olmalıdır.⁴⁸

3.5. SİGORTA İŞLETMELERİNDE ÇEŞİTLİ VERGİLERLE İLGİLİ İŞLEMLER

Çok amaçlı sigorta işletmeleri, gerek yıl içerisindeki gerekse de yıl sonundaki işlemlerinden dolayı çeşitli vergilere bağlıdırlar.

3.5.1. Kurumlar Vergisi

Sigorta işletmeleri anonim şirket halinde kurulduklarından, “Kurumlar Vergisi “ yükümlülüğü altındadırlar. Yıl sonunda safı kardan bu vergi hesaplanarak, “Kurumlar Vergisi beyannamesi” doldurulur, “bilanço” ve “kar zarar cetveli” ile birlikte vergi dairesine verilerek bildirim yapılır ve taksit zamanlarında vergi ödenerek yükümlülük görevi tamamlanmış olur.⁴⁹

3.5.2. Gelir Vergisi

Sigorta işletmelerince ortaklarına kazanç dağıtılırken, bu kazanç paylarından “vergi sorumlusu” sıfatıyla ve “menkul sermaye geliri stopajı” olarak gelir vergisi kesilir. Kesilen bu gelir vergileri, özel muhtasar beyannamesi ile birlikte süresi içerisinde vergi dairesine bildirilir ve ödenir.⁵⁰

3.5.3. Gider Vergisi

Bir ay içinde düzenlenen poliçelere ait Gider Vergileri, sonra gelen ayın 15. günü akşamına kadar maliyeye ödenmek üzere bu hesabın tali bir hesabı olan poliçe vergi ve hesabının her branş için ayrı olan “ (Branş) Gider Vergisi “ feri hesabına alacak ve iptal edilen poliçelere düşen gider vergileri de aynı feri hesaba

⁴⁸ Mehmet ÖZKAN, **a.g.e.**, s.590-591.

⁴⁹ Mehmet Ali AKTUĞLU, **a.g.e.**, s.144.

⁵⁰ Mehmet Ali AKTUĞLU, **a.g.e.**, s.144.

borç kaydedilir. Bakiyesi maliyeye, şirket ve poliçe tanzim eden (A) acenteleri tarafından ödenecek gider vergisini gösterir.

Gider Vergisi maliyeye, özel olarak düzenlenen bir beyanname ile ödendiğinde, Muhtelif Alacaklılar (Gider Vergileri) hesabı borçlandırılır, karşıt hesap, gider vergisi, şirketçe ödeniyorsa Kasa veya Bankalar, acente tarafından ödeniyorsa Acenteler cari hesabıdır.⁵¹

Gider Vergisi sigorta şirketlerinin müşterilerinden poliçe ve zeyilnamelere kaydetmek suretiyle tahsil ederek maliyeye yatırdığı, dolaylı bir vergidir ve şirketler sadece bir aracıdır. Poliçe vergilerinin sigortalılar tarafından ödeneceği genel şartlarda kayıtlıdır.

3.5.4. Yangın Vergisi

Yangın Sigorta Vergisi; 26.05.1981 tarihinde kabul edilen 2464 sayılı Kanunla itfaiye resimlerinin yerine kaim olmuştur. Buna göre, belediye sınırları ve mücavir alanlar içindeki menkul ve gayrimenkul mallar için yapılan sigortaları dolayısıyla, alınan net primler üzerinden tahakkuk ettirilerek, poliçe üzerinde gösterilmek suretiyle sigortalıdan alınan, net primin % 10'u oranında, bir vergi olup, sigortalanan malların bulunduğu belediyeye sigorta şirketince ödenir.

Ödenecek Yangın Sigorta Vergisi itfaiye teşkilatı bulunan belediyelerin bölgelerinde akdedilen yangın sigortaları üzerinden, yangın servisinde muhasebeye verilecek bir not üzerine tahakkuk ettirilir ve sonra gelen ayın 20. günü akşamına kadar ilgili belediyelere ödenir.

Yangın Sigorta Vergisi, Yangın İstihsal Hesabında (Müşteriler, Acenteler ve Prodüktörler) borç kaydetmek suretiyle tahakkuk ettirilir ve ödenmek üzere Muhtelif Alacaklılar Yangın Sigorta Vergisi Hesabında belediyeler adına açılacak bir hesaba alacak kaydolunur. Ödeme, Muhtelif Alacaklılar Hesabından yapılır.⁵²

---

⁵¹ Sedat SAĞLAM, a.g.e., s.35.

⁵² Sedat SAĞLAM, a.g.e., s.38.

3.5.5. Sosyal Sigortalar Primleri

Sigorta işletmelerinde çalışan memur ve hizmetliler gibi kimselerin maaş ve ücretlerinden her ay sosyal sigortalar primleri kesilir. Bu primler için her ay, aylık sigorta primleri bildirgesi düzenlenir ve ayrıca bu primler üzerine işverenin de katacağı işveren payı primleri ile birlikte bütün primler tutarı en geç, ödeme yapılan ayı izleyen ayın sonuncu günü çalışma saati sonuna kadar ödenir.

3.5.6. Trafik Sigortası Garanti Fonu

Karayolları Trafik Kanununun 108. Maddesi gereğince, sigorta şirketlerince zorunlu mali sorumluluk sigortası için, sigorta ettirenlerden tahsil edilen net primin %2'si oranındaki garanti fonu katılma paylarının, sonraki ayın sonuna kadar Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca gösterilen fon hesabına yatırılmak üzere Kaza Oto Trafik sigortalarına ait aylık istihsal ve iptal mahsuplarında Muhtelif Alacaklılar hesabında açılacak Garanti Fonu hesabına, istihsalde alacak ve iptalde borç kaydedilerek tahakkuk ettirilmesi ve süresi içinde ödemede bulunulması gerekir.⁵³

3.6. SİGORTA İŞLETMELERİNDE HESAP PLANI

Sigorta İşletmelerinin diğer hizmet işletmelerinden ayrı bir özellik taşıması, sigorta muhasebesinin de ayrı bir uzmanlık muhasebesi ve kendi faaliyet yapısına uygun bir hesap planı ile ifade edilmesini gerekli kılmıştır.

3.6.1. Hesap Planı Amacı

Muhasebeden beklenen bilgilerin, raporların istenildiği şekilde ve içerikte olabilmesi için, mali nitelikteki işlemlere ait verilerin etkin ve düzenli bir şekilde toplanması ve kaydedilmesi gerekir. Bilgilerin muhasebe kayıtlarına geçirilmesinde, işletmenin faaliyet konusuna, büyüklüğüne ve yönetimin muhasebe bilgilerinden yararlanma durumuna göre, çok sayıda, hatta yüzlerce bazen de binlerce hesap kullanılır. Bu nedenle, çeşitli hesapların bir düzen içinde olmaları ve aynı olayların sürekli olarak aynı hesaplara kaydedilmelerini sağlamak bakımından, işletmeler kullanacakları hesapları önceden belirleyerek bunların bir listesini, bir planını yaparlar. Bir işletmede kullanılacak hesapların

---

⁵³ Sedat SAĞLAM, a.g.e., s.41.

muhasebenin temel kavramları ve ilkeleri doğrultusunda sistemli bir şekilde ve gruplandırılmış olarak yer aldığı listeye hesap planı denir.⁵⁴

Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği tüm sigorta şirketlerinde uygulanmak üzere tekdüzen hesap planı için bir taslak hazırlamıştır. Bu tekdüzen hesap planının amacı; sigorta sektöründe muhasebe kayıtları ve raporlama, buna bağlı olarak da bilanço ve gelir-gider tablosu hazırlanması açısından tek tipliliği sağlamak; sektörün ve şirketlerin maddi gelişimini sağlıklı bir biçimde değerlendirerek ilgililerin bilgi gereksinimlerini karşılamak şeklinde ifade edilmektedir.⁵⁵

Tek Düzen Hesap Planının amacını şu başlıklar altında sıralayabiliriz:

- Sigorta şirketlerinin faaliyet ve sonuçlarının sağlıklı ve güvenilir bir biçimde muhasebeleştirilmesini sağlamak,
- Sigortacılık sektöründe faaliyet gösteren tüm şirketler için muhasebede terim birliğini sağlamak,
- Düzenlenecek mali tabloların hesaplarda doğrudan elde edilmesini sağlamak,
- Uluslararası standartlara uygun mali tabloların düzenlenmesini ve mali tablolardaki bilgilerin tüm kesimlerce aynı anlamı vermesini sağlamak,
- Sigortacılık sektörünün denetim ve gözetimi için gerekli olan bilgilerin anlaşılır, doğrulanabilir ve denetlenebilir bir biçimde doğrudan hesaplardan elde edilmesini sağlamak,
- İşletme yönetiminin çeşitli analiz ve yorumları için ihtiyaç duyduğu bilgileri, mali tablolardan ve hesaplardan elde edebilmesini sağlamak (risk analizi, ödeme gücü yeterliliği, teknik analiz, karlılık analizleri gibi),
- Makro düzeyde ekonominin izlenmesi ve yönlendirilmesi için ihtiyaç duyulan istatistiki bilgilerin hesaplardan elde edilmesini sağlamak,
- Farklı işletmeler ile aynı işletmenin farklı dönemlerinin karşılaştırılmasını sağlamak,

---

⁵⁴ Durmuş ACAR - Nilüfer TETİK, **a.g.e.**, s.54.

⁵⁵ Yılmaz BENLİGİRAY – Kerim BANAR, **a.g.e.**, s.193.

- Bilanço dışı yükümlölüklerin muhasebe disiplini içerisinde izlenmesini ve raporlanmasını sağlamak (şarta bağı borç ve yükümlölüklerin nazım hesaplar aracılığıyla izlenmesi).⁵⁶

3.6.2. Hesap Planı Yapısı

Sigorta şirketleri tek düzen hesap planı, dokuz ana hesap grubu altında toplanmıştır. Dokuz ana hesap grubu da 0 (sıfır) ile 9 (dokuz) arasında kodlanmıştır.⁵⁷

Ana hesap grupları şunlardır.

- 0 Nakit ve Nakit Benzeri Değerler
- 1 Alacaklar
- 2 Sabit Değerler ve Diğer Aktifler
- 3 Borçlar ve Diğer Pasifler
- 4 Özkaynaklar
- 5 Teknik Kar ve Zarar Hesapları
- 6 Ana Faaliyet Dışı Gelirler
- 7 Genel Giderler
- 8 Dönem Kar Zararı
- 9 Nazım Hesaplar

Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği tarafından hazırlanan ana hesaplarda Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği ile Hazine Müsteşarlığı'nın izni olmaksızın değişiklik yapılamaz. Değişiklik veya ilave taleplerinin Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği nezdinde Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu ile Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği temsilcilerince oluşturulan komisyona yapılması gerekmektedir. Komisyonda incelenen taleplere, Hazine Müsteşarlığı'nın onayından sonra yapılan ilave değişiklik yürürlüğe girer. İlave veya değişikliğin tüm şirketler tarafından kendi hesaplarına eklenmesi zorunludur.

---

⁵⁶ Uygur TEMİZER, **Sigorta İşletmelerinde Muhasebe Düzeninin İncelenmesi ve Tek Düzen Hesap Planı Önerisi**, Doktora Tezi, Ankara, 1995, s.139-140.

⁵⁷ Recep KOÇAK, **Tek Düzen Hesap Planı Açıklamalı Sigorta Muhasebesi**, Can Matbaa, İstanbul, 2000, s.31.

3.6.3. Hesap Planı

0 NAKİT VE NAKİT BENZERİ DEĞERLER

- 0.01 NAKİT DEĞERLER
- 0.02 BANKALAR
- 0.03 MENKUL DEĞERLER CÜZDANI
- 0.04 (-) MENKUL DEĞ. DEĞER AZALIŞ KARŞILIĞI

1 ALACAKLAR

- 1.01 SİGORTALILAR
- 1.02 ACENTELER
- 1.03 KOASÜRÖRLER
- 1.04 SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKET. CARİ HS.
- 1.05 SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİ NEZDİNDEKİ
DEPOLAR
- 1.06 İKRAZLAR
- 1.07 HAVUZLARDAN ALACAKLAR
- 1.08 PRODÜKTÖRLER

2. SABİT DEĞERLER VE DİĞER AKTİFLER

- 2.01 İŞTİRAKLER
- 2.02(-) İŞTİRAKLER DEĞER AZALIŞ KARŞILIĞI
- 2.03MENKULLER
- 2.04GAYRİMENKULLER
- 2.05ÖZEL MALİYET BEDELLERİ
- 2.06İLK TESİS VE TAAZZUV GİDERLERİ
- 2.07(-) BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR
- 2.08STOKLAR
- 2.09DEVAM EDEN YATIRIMLAR
- 2.10(-) İŞTİRAKLERE SERMAYE TAAHHÜTLERİ
- 2.11BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR
- 2.12ŞUBELER CARİ HESABI
- 2.13DİĞER

3. BORÇLAR VE DİĞER PASİFLER

- 3.01REASÜRÖRLER CARİ HS.

- 3.02SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİ DEP.
- 3.03HAVUZLAR (POOL) BORÇLAR
- 3.04ÖDENECEK VERGİ, RESİM HARÇ VE DİĞ.YÜK.
- 3.05DİĞER BORÇLAR
- 3.06TEKNİK KARŞILIKLAR
- 3.07SERBEST KARŞILIKLAR
- 3.08DİĞER PASİFLER

4. ÖZKAYNAKLAR

- 4.01NOMİNAL SERMAYE
- 4.02(-) ÖDENMEMİŞ SERMAYE
- 4.03KANUNİ YEDEK AKÇELER
- 4.04İHTİYARİ YEDEK AKÇELER
- 4.05FEVKALADE YEDEK AKÇELER
- 4.06YENİDEN DEĞERLEME FONU
- 4.07GEÇMİŞ YILLAR KARI VEYA ZARARI
- 4.08ÖZEL FONLAR
- 4.09DEPREM HASAR KARŞILIĞI

5. TEKNİK KAR ZARAR HESAPLARI

- 5.01ALINAN PRİMLER
- 5.02DEVREDİLEN PRİMLER
- 5.03HASAR ÖDEMELERİ
- 5.04HASAR ÖDEMELERİNDE REASÜRÖRLER PAYI
- 5.05ÖDENEN KOMİSYONLAR
- 5.06ALINAN KOMİSYONLAR
- 5.07CARİ RİSKLER KARŞILIĞI
- 5.08CARİ RİSKLER KARŞ. REASÜRÖRLER PAY.
- 5.09MUALLAK HASARLAR KARŞILIĞI
- 5.10MUALLAK HASARLAR KARŞ. REAS. PAYL.
- 5.11UZUN SÜRELİ İŞLER KARŞILIĞI
- 5.12UZUN SÜRELİ İŞLER KARŞ. REAS. PAYL.

6. GENEL VE MALİ GELİRLER

- 6.01FAİZ GELİRLERİ

6.02KAR PAYI GELİRLERİ

6.03SATIŞ KARLARI

6.04KİRA GELİRLERİ

6.05KAMBİYO KARLARI

6.06DİĞER GELİRLER

7. GENEL VE MALİ GİDERLER

7.01PERSONEL GİDERLERİ

7.02GENEL YÖNETİM GİDERLERİ

7.03FAİZ GİDERLERİ

7.04SATIŞ ZARARLARI

7.05VERGİ VE DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLER

7.06KAMBİYO ZARARLARI

7.07AMORTİSMAN GİDERLERİ

7.08KARŞIILIK GİDERLERİ

7.09KANUNEN KABUL EDİLMİYEN GİDERLER

8. DÖNEM KAR VE ZARARI

9. NAZIM HESAPLAR

9.01BORÇLU NAZIM HESAPLAR

9.02ALACAKLI NAZIM HESAPLAR

9.03ALACAKLI HAVUZ HESAPLARI

9.04BORÇLU HAVUZ HESAPLARI

9.05HAVUZDA TOPLANAN GELİRLER

9.06HAVUZA AİT GİDERLER

3.7. SİGORTA İŞLETMELERİNE ÖZGÜ HESAPLAR

3.7.1. Sigortalılar Hesabı

Sigortalılar hesabı, sigorta şirketlerinin direkt satış kanalı ile düzenlemiş oldukları sigorta poliçeleri, tecditnameler ve zeyilnameler dolayısıyla sigortalılardan olan prim alacaklarının izlendiği bir hesaptır. Sigortalılar gerçek veya tüzel kişi olabilir.

Şirketin direkt satış kanalı ile düzenlemiş olduğu sigorta poliçeleri, tecditnameler ve zeyilnameler dolayısıyla şirkete bulunan prim borçları için

Sigortalılar Hesabı'na borç, şirkete borçların karşılığı olarak ödeme yapılması veya poliçenin iptal edilmesi durumunda ise Sigortalılar Hesabı'na alacak kaydedilir. Aktif nitelikli bir hesaptır. ⁵⁸

Örnek:

Direkt satış ile yapılan net primi 320.000.000.- TL olan bir güvenli araç poliçesi düzenlenmiştir. Sigortalı, poliçeye ilişkin tutarın % 25'ini peşin ödemiştir. Kalan tutar için 5 ay vade yapılmıştır.

----- / -----

1.01. SİGORTALILAR HS. 336.000.000.-

1.01.01. Sigortalı X

5.17. KASKO TEK. K/Z HS. 320.000.000.-

5.17.01. Alınan Primler

3.04. ÖDEN.VERGİ, RESİM, HARÇ 16.000.000.-

3.04.01. Gider Vergisi

320.000.000. * % 05 = 16.000.000.

----- / -----

0.01 NAKİT DEĞERLER HS. 84.000.000.-

0.01.01. Türk Parası

1.01. SİGORTALILAR HS. 84.000.000.-

1.01.01. Sigortalı X

336.000.000. * % 25 = 84.000.000.-

----- / -----

3.7.2. Acenteler Hesabı

Sigorta şirketinin borçluları içinde sigortalılar hariç en önemli hesap acenteler hesabıdır. Acenteler hesabı bir ana hesap olup sigorta branşına, bölgeye ve yetkilerine sağladıkları sigorta işlerinin büyüklüklerine göre alt hesaplarda

---

⁵⁸ Recep KOÇAK, a.g.e., s.65.

izlenir. Hesabın borcuna acentelerin borçları, alacakları ise hesabın alacağına kaydedilir. Hesabı çalıştıran en önemli iki unsur; primler ve komisyonlardır.

Sigortalılar tarafından ödenmesi gereken primler acenteler hesabının borcunda yer alır. Alacağına ise sigorta şirketinin sigortalıya yaptığı iadeler, tenzilatlar iptal edilen primler yazılır.

Komisyonlar acentelerin sigorta şirketinden alacağını gösterdiği için, hesabın alacağına kaydedilir. İptal edilen, iade edilen ve tenzil edilen primlerin komisyonları ise hesabın borcuna yazılır.

Ayrıca prim ve komisyonların dışında acentelere yapılacak tenzilatlar ya da ilaveler de hesabın borcuna ve alacağına kaydedilir.⁵⁹

Örnek:

Y Sigorta Şirketinin sigorta sözleşmesi yapma ve prim tahsil etme yetkisine sahip A adlı acentesi, Eylül ayında net prim toplamı 6.000.000.000.- TL olan Kasko sigortası istihsalinde bulunmuştur. Acente brüt primin % 25'ini peşin tahsil etmiştir. Acente komisyon oranı; kasko poliçelerinde % 15'tir. Acente peşinatla ilgili tutarları tenzil ettikten sonra kalan tutarı ertesi hafta şirketin banka hesabına yatırmış, kalan tutarlar için de 5 adet çek vermiştir.

Net Prim	6.000.000.000.-
----------	-----------------

Gider Vergisi	300.000.000.-
---------------	---------------

BRÜT PRİM	6.300.000.000.-
-----------	-----------------

Peşin Alınan Tutar	1.575.000.000.-
--------------------	-----------------

(Brüt Prim * % 25)

---

⁵⁹ Mehmet ÖZKAN, a.g.e., s.550.

Acentelik Komisyonu -900.000.000.-

(Net Primin % 15'i)

Gider Vergisi -300.000.000.-

ŞİRKETE GÖNDERİLECEK TUTAR 375.000.000.-

Sigortalıların Ödeyeceği Bakiye Tutarı 4.725.000.000.-

(Brüt Prim – Peşinat)

----- / -----

1.02. ACENTELER HS. 6.300.000.000.-

1.02.01. A Acentesi

5.17. KASKO TEK. K/Z HS. 6.000.000.000.-

5.17.01. Ödenen Komisyonlar

3.04. ÖDEN.VER. RESİM, HARÇ 300.000.000.-

3.04.01. Gider Vergisi

A Acentesi Kasko Sigorta İstihsali

----- / -----

5.17. KASKO TEK. K/Z HS. 900.000.000.-

5.17.01. Ödenen Komisyonlar

1.02. ACENTELER 900.000.000.-

1.02.01. A Acentesi

Acenteye Komisyon Tahakkuk Ettirilmesi

----- / -----

----- / -----

0.02. BANKALAR 375.000.000.-

0.02.01. Türk Lirası

1.02. ACENTELER 375.000.000.-

1.02.01. A Acentesi

A Acentesinin Prim İntikali

----- / -----

9.01. BORÇLU NAZIM HS. 4.725.000.000.-

9.01.01. Portföydeki Çekler

9.02. ALACAKLI NAZIM HS. 4.725.000.000.-

9.02.01. Çeklerden Alacaklar

Acente Prim Borcu İçin Çek Alınması

----- / -----

3.04. ÖDEN.VER. RESİM, HARÇ 300.000.000.-

3.04.01. Gider Vergisi

1.02. ACENTELER 300.000.000.-

1.02.01. A Acentesi

Gider Vergisinin Acente Tarafından Ödenmesi

----- / -----

9.01. BORÇLU NAZIM HS. 945.000.000.-

9.01.02. Tahsile Verilen Çekler

9.01. BORÇLU NAZIM HS 945.000.000.-

9.01.01. Portföydeki Çekler

Çekin Tahsile Verilmesi

----- / -----

----- / -----

0.02 BANKALAR 945.000.000.-

0.02.01. Türk Lirası

1.01. ACENTELER 945.000.000.-

1.01.01. A Acentesi

Çekin Tahsil Olunması

----- / -----

9.02. ALACAKLI NAZIM HS. 945.000.000.-

9.02.01. Çeklerden Alacaklar

9.01. BORÇLU NAZIM HS. 945.000.000.-

9.01.02. Tahsile Verilen Çekler

Bankaya Tahsil İçin Verilen Çekin Tahsil Olunması

----- / -----

3.7.3. Sedanlar ve Retrosedanlar Cari Hesabı

Sedan, üzerine aldığı riski başka bir sigorta işletmesine devreden sigorta işletmesine verilen addır. Kendi saklama payını (konservasyon) aşan kısmı başka bir sigorta işletmesine devreden reasürans işletmesine ise retrosedan adı verilir.

Sedan ve retrosedan işletmeler tarafından devredilen primler bu hesaba ilgili sedan ve retrosedan işletme adına açılacak hesaba borç, sedan ve retrosedan işletmelere ödenecek komisyonlar da alacak olarak kaydedilir. Hesap aktif nitelikli olup, bakiyesi sedan ve retrosedan işletmelerden olan alacak miktarını gösterir.⁶⁰

Örnek:

X reasürans şirketi, A Sigorta şirketinden 2001 yılında kaza branşına ilişkin 67.000.000.000.- TL tutarında prim devralmıştır.

⁶⁰ Yılmaz BENLİGİRAY – Kerim BANAR, a.g.e., s.201.

----- / -----

1.04. SİGORTA VE REA.ŞİRKETİ CARİ HS. 67.000.000.000.-

1.04.01. A Sigorta Şirketi

5.15. KAZA TEKNİK K/ Z HS. 67.000.000.000.-

5.15.01. Alınan Primler

Kaza Primi

----- / -----

5.15. KAZA TEKNİK K/Z HS. 67.000.000.000.-

5.15.02. Verilen Komisyonlar

1.04. SİGORTA VE REA.ŞİRKETİ CARİ HS. 67.000.000.000.-

1.04.01. A Sigorta Şirketi

Komisyon Tahakkuku

----- / -----

3.7.4. Koasürürler Hesabı

Belli bir rizikonun iki veya ikiden daha çok sigorta şirketi tarafından birlikte sigorta edilmesi koasüransı ortaya çıkarmaktadır. Koasüransta bir tek poliçe düzenlenir. Buna karşılık işin yürütülmesi ise; bir şirkete bırakılır ki, buna (yani bu şirkete) “Jeran şirket” adı verilir. Diğer şirketler payları oranında prim, yönetim harcı ve ortaya çıkacak hasarı paylaşırlar. Ülkemizde özellikle resmi işler, milli şirketler arasında koasürans yoluyla paylaşılır. Bu işlemin reasüranstan farkı, yönetim harcının da şirketler arasında paylaşılması ve komisyonun mevcut olmamasıdır.

Jeran şirket için diğer koasürürler “Alacaklı Koasürür”dür. Diğer koasürürlere göre ise, jeran şirket “Borçlu Koasürür”dür. Hesap borç ve alacak olarak çalıştırılmakla, hem borç ve hem de alacak ilişkileri yürütülmüş olur. Şirket jeran durumunda ise, bu hesabın alacağı koasürürlere verilecek hisseyi; şayet şirket koasürür durumunda ise, bu hesabın borcu Jeran şirketten alınacak hisseyi ifade eder.⁶¹

⁶¹ Mehmet Ali AKTUĞLU, a.g.e., s.115-116.

Örnek:

X Firmasına ait yangın sigortaları, (A) Şirketinin jeran olduğu bir koasürörler grubu tarafından eşit paylarla ve koasürans yolu ile sigortalanmıştır. Jeran Şirketinin düzenlediği poliçede net prim 200.000.000.000.-TL'dir. Koasürörlerin payları aşağıdaki gibidir.

KOASÜRÖRLER	NET PRİM	GİDER VERGİSİ	BRÜT PRİM
A Şirketi (Jeran)	50.000.000.000.-	2.500.000.000.-	52.500.000.000.-
B Şirketi	50.000.000.000.-	2.500.000.000.-	52.500.000.000.-
C Şirketi	50.000.000.000.-	2.500.000.000.-	52.500.000.000.-
D Şirketi	50.000.000.000.-	2.500.000.000.-	52.500.000.000.-
Toplam	200.000.000.000.-	10.000.000.000.-	210.000.000.000.-

Jeran Şirket (A) poliçe bedelini X Firmasından tahsil ederek diğer şirketlere dağıtır.

Jeran Şirket Kaydı:

----- / -----

1.01. SİGORTALILAR HS. 52.500.000.000.-

1.01.02. X Firması

5.17. YANGIN TEKNİK K/Z 50.000.000.000.-

5.17.01. Alınan Primler

3.04. ÖDEN.VER. RESİM, HARÇ 2.500.000.000.-

3.04.01. Gider Vergisi

Gider Vergisi: 50.000.000.000. * % 05 = 2.500.000.000.-

----- / -----

Koasürörlerin her birine ait kayıtlar ise:

----- / -----

1.03. KOASÜRÖRLER HS. 52.500.000.000.-

1.03.01. Borçlu Koasürörler

5.17. YANGIN TEKNİK K/Z 50.000.000.000.-

5.17.01. Alınan Primler

3.04. ÖDEN.VER. RESİM, HARÇ 2.500.000.000.-

3.04.01. Gider Vergisi

----- / -----

Jeran Şirket ise ayrıca aşağıdaki kaydı yapacaktır:

----- / -----

1.01. SİGORTALILAR HS. 157.500.000.000.-

1.01.02. X Firması

1.03. KOASÜRÖRLER HS. 157.500.000.000.-

1.03.02 Alacaklı Koasürörler

1.03.02.01. B Sigorta Şirketi 52.500.000.000.-

1.03.02.02. C Sigorta Şirketi 52.500.000.000.-

1.03.02.03. D Sigorta Şirketi 52.500.000.000.-

----- / -----

3.7.5. Prodüktörler Hesabı

Prodüktörler, sigorta şirketlerine müşteri bulan ve sigorta sözleşmesine aracı olan ve karşılığında komisyon alan şahıslardır.

Bu hesaba, sigorta şirketinin prodüktörler aracılığıyla, sigortalılardan sağlanan primlerin, borç alacak ve diğer durumları kaydedilir. Prodüktörlerin borç ve alacağı toplu olarak tutulurlar.

Sadece aracılık yapan prodüktörlerin sağladıkları sigortalardan dolayı, sigorta şirketin muhasebesinde tutulan ve borçları ile alacaklarının izlendiği ve geçirildiği hesaptır. Ancak prodüktörlerin komisyonları hemen ödenmez. Dolayısıyla prodüktörlerin alacakları kesin komisyon tutarları belirlendikten sonra bu hesaba alacak, komisyon ödemesi durumunda borç kaydı düşülür.

Örnek:

Kaza branşında faaliyet gösteren bir prodüktör 750.000.000.000.TL tutarında sigorta primi üretmiş. % 20 tutarında komisyon verilmiştir.

Komisyon Tahakkuk ettiğinde aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

----- / -----

5.15. KAZA TEKNİK K/Z HS. 150.000.000.000.-

5.15.02. Verilen Komisyonlar

1.08. PRODÜKTÖRLER HS. 150.000.000.000.-

1.08.01.Kaza İstihali

750.000.000.000. * % 20 = 150.000.000.000.-

----- / -----

Komisyon ödemesi yapıldığında

----- / -----

1.08. PRODÜKTÖRLER HS. 150.000.000.000.-

1.08.01.Kaza İstihali

0.01. NAKİT DEĞERLER 150.000.000.000.-

----- / -----

3.7.6. Reasürörler Hesabı

Reasürans; ilk sigortacıdan diğer bir sigortacıya, havuz yoluyla (Pool, ortaklaşa) veya reasürans işletmesine yapılabilir. Reasürans işletmesi sedan işletmeyle yaptığı anlaşma ile, sedan işletmenin üzerine aldığı riskin tümünü veya bir kısmını belirli bir prim karşılığı üzerine almayı kabul eder. Sedan işletme reasüransa devredilen riskler için, reasüröre bir prim öder ve bu prime reasürans primi denir.⁶²

Hesap yurtiçi ve yurtdışı reasürörler olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Reasürör şirkete devredilen primler bu hesapta ilgili reasürör şirket adına açılacak bir hesaba alacak, reasürör şirketten alınacak komisyonlar da borç işlenir. Hesap

pasif nitelikli olup, bakiyesi şirketin reasürör şirkete olan borcunu gösterir. Hesabın borç ve alacak tarafı ilgili Teknik Kar ve Zarar hesaplarıyla, yapılan ödemelerle de Kasa ve Bankalar hesapları ile karşılıklı çalışır. Öte taraftan devredilen primlerin belirli bir oran dahilinde alıkonulması nedeniyle de bu hesap Reasürörlerin Depoları Hesabıyla da karşılıklı çalışır.⁶³

Örnek:

A sigorta Şirketi, yurt içinde faaliyet gösteren X Reasürans Şirketine, 2001 yılında emtea (nakliyat) branşına ilişkin 28.000.000.000.-TL tutarında prim devretmiştir. Komisyon oranı % 12'dir.

----- / -----

5.13. EMTEA TEKNİK K/Z HS. 28.000.000.000.-

5.13.01. Devredilen Primler

3.01. REASÜRÖRLER CARİ HS. 28.000.000.000.-

3.01.01. X Reasürans Şirketi

Emtea Primi

----- / -----

3.01. REASÜRÖRLER CARİ HS. 3.360.000.000.-

3.01.01. X Reasürans Şirketi

5.13. EMTEA TEKNİK K/Z HS. 3.360.000.000.-

5.13.02. Alınan Komisyonlar

28.000.000.000. * % 12 = 3.360.000.000.

----- / -----

---

⁶² Necdet SAĞLAM, **Sigorta İşletmelerinde Mali Tabloların Hazırlanması ve Avrupa Birliği'ne Uyum**, Etam A.Ş. Baskı, Eskişehir, Mayıs 1996, s.152.

⁶³ Mehmet ÖZKAN, **a.g.e.**, s.551.

3.7.7. Teknik Karşılıklar Hesabı

Bilindiği üzere, kişiler yaşamları boyunca iradeleri dışında meydana gelen çeşitli tehlikelerle karşı karşıyadırlar. Bu tehlikeleri yaratan olaylar, genellikle can ya da mal kaybına neden olarak az ya da çok hasar (zarar) doğururlar. Bu olayların yarattığı hasar veya zarar ihtimaline ise riziko (tehlike) denilmektedir. Bu nedenle de, sigorta, aynı ya da benzer rizikolara maruz bulunan kişiler arasında sözleşme ile tayin edilen ve rizikonun gerçekleşmesi halinde ortaya çıkan hasarların belli bir prim karşılığında sigortacı tarafından sigorta meblağı denilen belli bir paranın sigortalıya ödenmesi ile giderilmesidir.⁶⁴

Teknik karşılıklar sigorta işletmeleri ve reasürans şirketlerine özgü pasif nitelikli hesaplardan oluşmaktadır. Sigorta ve reasürans şirketlerinin Tek Düzen Hesap Planında 3 nolu hesap grubunda yer almaktadır.⁶⁵ Teknik Karşılıkları oluşturan hesaplar ;

- Cari riskler karşılığı,
- Muallak hasarlar karşılığı,
- Hayat matematiği karşılığı.

3.7.7.1. Cari Riskler Karşılığı

Düzenlenen sigorta poliçelerinin, bazılarının süreleri bakımından yıl (dönem) sonunda sona ermemeleri ve gelecek yıla sarkması nedeniyle sarkan bölüm için karşılık ayrılması gerekir. Çünkü sigorta işletmelerinin sorumluluğu izleyen yıla sarkan bu zaman süresince de devam edecektir.⁶⁶

Muhasebe İlkeleri bakımından, cari riskler karşılık miktarı bütün sigorta poliçeleri için ayrı ayrı sarkan bölümlere düşen primlerin hesaplanması ile bulunur.

Örneğin; 1 Nisan 2000 tarihinde bir yıl süre için düzenlenen bir sigorta poliçesi 2001 yılında 3 ay daha yürürlükte olacaktır. Bu durumda sözü geçen poliçeye ait primin 9/12 'si 2000 yılında ve 3/12'si 2001 yılında gerçekleşebilecek

⁶⁴ Recep KOÇAK, **a.g.e.**, s.220.

⁶⁵ Mehmet ÖZKAN, **a.g.e.**, s.539.

⁶⁶ Yılmaz BENLİGİRAY – Kerim BANAR, **a.g.e.**, s.216.

risklerin karşılığı olarak alınmıştır. Bu nedenle 3/12 oranındaki 2001 yılına ait primlerin kaydedildiği cari yıl prim gelirlerinden çıkartılarak izleyen yıl riskini karşılayacak tutar olarak muhasebeleştirilmek, cari riskler karşılığı ayırmanın temelini oluşturur.

7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre sigorta şirketinin yıllık net primleri üzerinden nakliyat sigortalarında % 25, diğer sigorta dallarında % 33.5 oranında ayırdığı karşılıkların izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır.

Yıl sonunda ayrılan cari rizikolar karşılığı gider, geçmiş yıl ayrılmış olan cari rizikolar karşılığı o yıl için gelir olarak kabul edilir ve buna göre hesaplara intikal ettirilir. Cari rizikolar yıl içinde tanzim edilen bir poliçenin sorumluluğu yıl sonunda sona ermeyip müteakip yıla sarkması ve bu itibariyle müteakip yılda poliçe bitim tarihine kadar devam eden sorumluluğun karşılanması için ayrılır.⁶⁷

Örnek:

A Sigorta Şirketi'nin 31.12.2001 tarihi itibariyle bir yıllık yangın branşı net prim üretimi 1.950.000.000.- TL'dir. Yıl sonu itibariyle poliçelerin tamamı yürürlükte olup, söz konusu tutarın 1.550.000.000.-TL' si reasürör şirketlere devredilmiştir.

CARİ RİZİKOLAR KARŞILIĞI

ALINAN PRİM

(Alınan Prim * 0.335)

1.950.000.000.-

653.250.000.-

CARİ RİZİKOLAR KARŞILIĞI

REASÜRÖR PAYI

DEVREDİLEN PRİM

(Devredilen Prim *

0.335)

1.550.000.000.-

519.250.000.-

⁶⁷ Emin Işık ATMACA, **Sigorta Muhasebesi**, Can Matbaa Ofset, İstanbul, Şubat 1996, s.169.

Brüt cari rizikolar karşılığının ayrılması:

----- / -----

5.17. YANGIN TEKNİK K/Z HS. 653.250.000.-

5.17.03. Cari Riskler Karşılığı

3.06. TEKNİK KARŞILIKLAR 653.250.000.-

3.06.01. Cari Riskler Karşılığı

1.950.000.000. * % 33,5 = 653.250.000.

----- / -----

Cari Rizikolar Karşılığı Reasürör Payı

----- / -----

3.06. TEKNİK KARŞILIKLAR 519.250.000.-

3.06.02. Cari Riskler Karş. Reasürör Payı

5.17. YANGIN TEKNİK K/Z HS. 519.250.000.-

5.17.04. Cari Riskler Karş. Reasürör Payı

1.550.000.000. * % 33,5 = 519.250.000.

----- / -----

2001 yılından devreden Cari Rizikolar Karşılığı

----- / -----

3.06. TEKNİK KARŞILIKLAR 653.250.000.-

3.06.01. Cari Riskler Karşılığı

5.17. YANGIN TEKNİK K/Z HS. 653.250.000.-

5.17.03. Cari Riskler Karşılığı

----- / -----

2001 Yılından Devreden Cari Rizikolar Karşılığında Reasürör Payı

----- / -----

5.17. YANGIN TEKNİK K/Z HS. 519.250.000.-

5.17.04. Cari Riskler Karş. Reasürörler Payı

3.06. TEKNİK KARŞILIKLAR 519.250.000.-

3.06.02. Cari Riskler Karş. Reasürörler Payı

----- / -----

3.7.7.2. Muallak Hasarlar Karşılığı

Sigorta şirketlerinin; üzerlerine aldıkları rizikonun gerçekleşmesi halinde poliçe şartlarına göre;

Mal ve mesuliyet sigortalarında, tazminat ve can sigortalarında sigorta bedelini ödemek zorunluluğunda oldukları bilinir. Ancak bazı hallerde; örneğin;

- Hasarın, sene sonu sebebiyle, ekspertiz vs. gerekli formaliteleri tamamlanmamış olabilir,
- Sigortalı veya zarar görenler gerekli belgeleri sağlamamış veya zamanında şirkete vermemiş olabilirler veya tazminat tutarını almak üzere şirkete müracaatlarını geciktirebilirler,
- Taraflar arasında tazminat miktarı vs. konularda anlaşmazlık olur ve iş hakem veya mahkemeye intikal edebilir,
- Yukarıda sayılan ve daha bir çok nedenlerle, cari yıl içinde gerçekleşen bir rizikoya ait tazminat, bilanço tarihine kadar ödenmemiş olabilir. Bu durumda sigorta şirketi cari yıla ait tazminatı sonraki yılda ödeyecektir. Veya bazı durumlarda sonraki yıllarda ödenmesi mümkündür.

Bilanço tarihinde, tediyesi gelecek yılda yapılacak hasarlardan bir kısmının kesin tutarı bilinebilir. Bir kısmının ise kesin tutarı bilinmeyip ancak tahmin edilebilir. Bu durumda olup, geçerli yıl içinde tahakkuk etmiş fakat ödenmemiş veya sonraki yılda tediye edilmesi muhtemel hasarlara muallak hasar

denir ve sigorta şirketlerinin bunların tutarını cari yıl gelirlerinden düşmesi yani zarar kaydetmesi, bilanço tekniği bakımından zaruridir.⁶⁸

Sigorta şirketleri, her ne sebeple olursa olsun, sigortalılara ödenmesi ertesi yıla kalmış bulunan bu çeşit hasar tazminatlarını, 31 Aralık tarihi itibarıyla, hasar dosyalarına ve hasar ihbarnamelerine dayanarak düzenledikleri bir cetvelde gösterirler.

Bu cetvellerde görünen hasar miktarları kesin bir nitelik kazanan hasar bedelleri gibi “hasar hesaplarına” kaydedilmeyerek, kesinleşmiş hasarlardan ayrılırlar ve yine kar ve zarar hesabının bir unsurunu teşkil eden “muallak hasar hesapları”na borç, muallak hasar karşılıkları hesabına alacak kaydedilirler.⁶⁹

3.7.7.2.1. Direkt İşlere Ait Muallak Hasarlar

Sigorta şirketinin direkt olarak sağladığı sigortalara ait bilanço günündeki muallak hasarlar:

- Tasfiye olunacak hasarlar hesabının 31.12 tarihindeki bakiyesinin ayrıntılarını oluşturan; yangın, nakliyat, kaza ve varsa diğer sigorta branşlarına ait kapanmamış hasar dosyalarından ödenmiş tazminat ve hasar masrafları,
- Aynı hasar dosyalarının kapanabilecek duruma getirilmesi için ödenmesi gereken kesin veya tahmini tutarlar ile,
- Cari yılda gerçekleşmiş olmakla beraber, hasarla ilgili dosya üzerinden bilanço tarihine kadar herhangi bir ödeme yapılmadığından a ve b fıkralarına girmeyen hasarlara ait kesin veya tahmini tazminat ve masraflar toplamından ibarettir.⁷⁰

---

⁶⁸ Sedat SAĞLAM, a.g.e., s.122.

⁶⁹ Hasan DOĞAN, **Sigorta Muhasebesi Ders Notları**, Kemal Matbaası, Adana, 1972, s.90.

⁷⁰ Sedat SAĞLAM, a.g.e., s.124.

Örnek:

Yıl sonunda ayrılacak muallak hasarlar (kaza-direkt işler) karşılığı 3.154.000.000.- TL'den 335.000.000.TL'si konservasyon olarak şirket payını, kalan 2.819.000.000.- TL ise reasürörler payını oluşturmaktadır.

----- / -----

5.15. KAZA TEKNİK K/Z HS. 3.154.000.000.-

5.15.03. Muallak Hasarlar Karşılığı

3.06. TEKNİK KARŞILIKLAR 335.000.000.-

3.06.03 Kaza Muallak Hasar Karşılığı

5.15. KAZA TEKNİK K/Z HS. 2.819.000.000.-

5.15.04. Muallak Hasarlar Karş. Reas. Payı

Yıl sonu Muallak Hasar Karşılığı ve Reasürans Payı

----- / -----

3.7.7.2.2. Reasürans İşlerine Ait Muallak Hasarlar

Reasürans yolu ile sedan şirketlerden alınan ihtiyari veya mecburi işlere ait muallak hasarların da cari yıl zararları arasına atılarak karşılıkların tesisi yıl sonlarında sedan şirketlerden gelecek muallak hasar bordrolarına dayanır.⁷¹

Sedan şirketlerden gelen muallak hasar bordroları, aynen sedanlar tarafından ödenen tazminatlara ait bordrolarda olduğu gibi kontrol edildikten sonra ayrıntılı bir cetvel veya deftere kaydedilir. Bunlar üzerinden şirket konservasyonuna düşen muallak hasarlarla varsa reasürör payları şirketin direkt işlerine ait muallak hasar karşılıklarında olduğu şekilde muhasebeleştirilir.⁷²

Bilanço tarihinde ayrılan muallak hasar karşılıkları; cari riziko karşılıklarında olduğu gibi ertesi yıl ters bir madde ile iptal edilerek kâra nakledilir ve bunlara ait tazminat ve masraflar yine normal şekilde ve doğrudan Teknik Kâr/Zarar hesabına borç kaydedilerek veya tasfiye olunacak hasarlar geçici hesabına kaydedilerek ödenir.

⁷¹ Sedat SAĞLAM, a.g.e., s.126.

⁷² Mehmet ÖZKAN, a.g.e., s.539.

Hayat branşına ait muallak tazminat karşılıkları da aynı işlemlere tabidir.⁷³

3.7.7.3. Hayat Matematik Karşılığı

Hayat branşında faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin, sigortalılarına ileride gerçekleşecek rizikolarına karşılık olarak yürürlükteki poliçeler üzerinden ayrı ayrı veya global olarak aktüerler tarafından hesaplanır.

Hayat sigortalarında pirimler her yıl eşit taksitlerle alınır. Alınan bu primler aktüerler tarafından süreler ve emsal tablolara göre hesap edilirler.⁷⁴

Matematiksel karşılıklar, her çeşit hayat poliçesi için ve özel formüllere göre hesaplanmaktadır.⁷⁵

Örnek:

Bilanço tarihinde yürürlükte bulunan hayat poliçeleri üzerinden Aktüer tarafından hesaplanan matematik ihtiyat 3.500.000.000.-TL'dir. Bu tutarın 1.550.000.000.- TL'lik kısmı muhtelif reasürörlerin paylarına isabet etmektedir.

----- / -----

5.18. HAYAT TEKNİK K/Z HS. 3.500.000.000.-

5.18.01. Hayat Matematik Karşılığı

3.06. TEKNİK KARŞILIKLAR 1.950.000.000.-

3.06.03. Hayat Matematik Karşılığı

5.18. HAYAT TEKNİK K/Z HS. 1.550.000.000.-

5.18.02. Hayat Matematik Karş. Reasürans Payı

Yıl sonu Matematik Karşılığı ve Reasürans Payı

----- / -----

⁷³ Sedat SAĞLAM, a.g.e., s.126.

⁷⁴ Yurdakul ÇALDAĞ, a.g.e., s.125.

⁷⁵ Mehmet Ali AKTUĞLU, a.g.e., s.112.

3.7.8. Tasfiye Olunacak Hasarlar Hesabı

Sigorta şirketleri, sigortalılarla aralarında düzenledikleri poliçelerde, güvence altına aldıkları rizikolar gerçekleşince, tazminatı ödeme zorunluluğu doğar. Şayet sigorta branşı itibarıyla yangın ise ilgili sigortalı unsurun yanması halinde riziko gerçekleşir. Sigortalı, sigortalı olan unsorda oluşan hasarı beş gün içinde sigortacıya bildirmek zorundadır. Hasarlarla ilgili gider ve gelirler geçici bir hesap olan “Tasfiye Edilecek Hasarlar” hesabında toplanırlar. Hasarla ilgili tüm çalışmalar sonuçlanıp, tamamen tasfiye edilen hasar işlemleri tüm ayrıntılarıyla hasar servisi tarafından muhasebe servisine bildirilir. Daha önce tasfiye edilecek hasarlar hesabına alınan hasarla ilgili gider ve gelirler sigorta branşıyla ilgili “Teknik Kâr ve Zarar” hesabına devredilir.⁷⁶

Örnek:

A Sigorta Şirketi sigortalısına ait işyerinde meydana gelen yangın sonucunda 12.500.000.000.-TL tutarındaki tazminatı, şirketin bankada yer alan vadesiz mevduat hesabından ödemiştir. Ekspertiz ücreti olarak 100.000.000.-TL ödenmiş, ekspertiz ücretinden % 20 Gelir Vergisi Stopajı ve stopaj üzerinden % 10 Savunma Sanayi Destekleme Fonu kesilmiştir. Poliçeye ilişkin reasürör hissesi % 85’dir.

----- / -----	
5.17. YANGIN TEKNİK K/Z	12.600.000.000.-
5.17.05. Ödenen Tazminatlar	
0.02. BANKALAR	12.500.000.000.-
0.02.02. Vadesiz Mevduat	
3.05. DİĞER BORÇLAR	78.000.000.-
3.05.01. Ekspertiz Ücretleri	
3.04. ÖDEN. VER. RES. HARÇ VE DİĞ.	22.000.000.-
3.04.03. Ödenecek Vergiler	20.000.000.-
3.04.04. Ödenecek Fonlar	2.000.000.-
Yangın Tazminatı	
----- / -----	

⁷⁶ Yurdakul ÇALDAĞ, a.g.e., s.134.

3.7.9. Borçlular Hesabı

Çeşitli nedenlerle şirketin üçüncü kişilerdeki alacaklarının izlenmesine yarayan toplayıcı bir hesaptır. ⁷⁷ Tek Düzen Hesap Planında 2 nolu hesap sınıfında diğer alacaklar ismi ile yer alan bu hesap sigortacılık işlemlerinden kaynaklanan prim ve komisyonlar dışında kalan işlemler nedeni ile kişi ve kuruluşlardan alacakların işlendiği hesaptır. Bu hesap diğer işletmelerdeki alacaklar hesabı gibi çalışmaktadır. ⁷⁸

Örnek:

Şirkette çalışan personele 1.250.000.000.- TL avans verilmiştir. Ayrıca şirkete alınan demirbaşlar için de 2.000.000.000.- TL tutarında avans ödemesi bankadan yapılmıştır.

----- / -----

2.11. BORÇLU GEÇİCİ HESAPLAR 3.250.000.000.-

2.11.01. Personele Verilen Avanslar 1.250.000.000.-

2.11.02. Satıcılara Verilen Avanslar 2.000.000.000.-

0.01 NAKİT DEĞERLER 1.250.000.000.-

0.01.01. Türk Lirası

0.02 BANKALAR 2.000.000.000.-

0.02.02. Vadesiz Mevduat

Personel ve Satıcılara Avans Verilmesi

----- / -----

3.7.10. Emanet Hesabı

Sigorta şirketinin değişik işlemler sonucu 3. Kişilerden aldığı emanet ve depozito nitelikli paraların işlendiği bir hesaptır. Tek Düzen Hesap Planında Diğer Borçlar isimli ana hesabın alt hesaplarından birisini oluşturan hesaba girişler alacak, çıkışlar borç olarak kaydedilir. ⁷⁹

⁷⁷ Mehmet Ali AKTUĞLU, a.g.e., s.123.

⁷⁸ Mehmet ÖZKAN, a.g.e., s.549.

⁷⁹ Mehmet ÖZKAN, a.g.e., s.549.

3.7.11. Poliçe Vergileri Hesabı

Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Diğer Yükümlülükler Hesabı, sigorta şirketinin kendi tüzel kişiliği, personeli ve ilişkide bulunduğu kişilere ait işlemler nedeni ile vergi yükümlüsü veya vergi sorumlusu olarak ödeyeceği vergi, resim ve harçlar ile ödeyeceği primler ve aidatların izlendiği pasif nitelikli bir hesaptır.⁸⁰

Örneğin; 1.500.000.000.- TL tutarındaki yangın branşına ait vergilerin tahakkuku ve acente aracılığıyla ödenmesi şu şekilde olacaktır.

----- / -----

5.17.YANGIN TEKNİK K/Z HS. 1.500.000.000.-

5.17.01. Diğer Giderler

3.04. ÖDENECEK. VERGİ RES.HARÇ. 1.500.000.000.-

3.04.01. Gider Vergisi

3.04.02. Yangın Vergisi

Vergilerin Tahakkuk Etmesi

----- / -----

3.04. ÖDENECEK VERGİ RESİM HARÇ. 1.500.000.000.-

3.04.01. Gider Vergisi

3.04.02. Yangın Vergisi

1.02. ACENTELER 1.500.000.000.-

Vergilerin Acente Aracılığıyla Ödenmesi

----- / -----

3.7.12. Gelir ve Gider Hesapları

İşletmelerin yaptıkları faaliyetlerin sonucu; varlıkları ile sermayelerinde değişimler meydana gelmekte, bu değişimler de olumlu veya olumsuz farklar olarak sermayenin artış ya da azalmasına neden olmaktadır. Diğer bir değişle varlıklarda artış veya azalışlar meydana gelmektedir. Bu artış ve azalışlar ise

⁸⁰ Recep KOÇAK, a.g.e., s.211.

tüketilen kaynakların bedeli ile giderler ve tüketilme sonucu elde edilen gelirlerin karşılaştırılması sonucu ortaya çıkmaktadır.

3.7.12.1. Gelirler

3.7.12.1.1. Faaliyet Gelirleri

Sigorta şirketleri, ana faaliyet konuları olan sigortacılık iş ve işlemlerinden prim alırlar, komisyon alırlar, rizikolar gerçekleştiğinde hisseleri oranında tazminat alırlar ve diğer teknik gelirler sağlarlar.

- **Prim Gelirleri**

Sigorta primi, sigortacının sigortalıya sağlamış bulunduğu sigorta teminatının ücreti, diğer bir deyimle karşılığıdır. Sigorta işletmeciliğinde prim oranı, sigorta konusu ünitelerin sahip bulundukları risk unsurlarına göre tespit edilmektedir. Örneğin, hayat sigortalarında prim oranını oluşturan belli başlı risk unsurları, sigortalının, yaşı, cinsiyeti, sağlık durumu vs. dir. Yangın sigortasında ise, binanın yapı tarzı, çatısı, kullanıldığı amaç, vb. unsurlar prim oranını belirlemektedir.

Sigortacının prim gelirleri, doğrudan doğruya sigortalılardan elde edilen primler ve reasürans muamelelerinden elde edilen primler olmak üzere, belli başlı iki kaynaktan gelmektedir. Sigortacının bu prim gelirlerinin, elde edildiği her sigorta branşına göre ayrı ayrı gösterilme zorunluluğu olduğundan, muhasebeleştirilmelerinin de, her branş için ayrıca yapılması gerekmektedir.

Sigorta işletmesinin bir ay içinde sağlamış olduğu net prim tutarları prim hesabının alacağına, iptal edilen poliçelere ait prim tutarları ise, bu hesabın borcuna yazılır. Hesabın bakiyesi sigorta işletmesinin, çeşitli kanallardan temin etmiş olduğu net prim gelirini göstereceğinden, bu kalem sigorta işletmesinin alınan primler hesabını meydana getirir.⁸¹

Sigorta sektörü, sigortalıya sağladığı teminatların yanında aynı zamanda ekonomiye fon yaratmaktadır. Sigorta primlerinin tahsilatı ile oluşan fonlar, sermaye piyasasına kanalize edilerek ekonomiye katkıda bulunmaktadır. Sigortalı

---

⁸¹ Mehmet ÖZKAN, a.g.e., s.554.

sayısı ve prim üretimini arttırmak ve özellikle hızlandırmak, sigorta sektörünün işlevini yerine getirebilmesi ve gelişebilmesi için gereklidir. Ayrıca daha iyi hizmetin sunulabilmesi de hizmet bedelinin en kısa zamanda tahsil edilmesini gerektirmektedir.⁸²

Prim Gelirleri:

- Sedanlardan alınan prim gelirleri,
- Retrosedanlardan alınan prim gelirleri,
- Direkt işlerden alınan prim gelirleri,
- Alınan idare harçları ve zeyil gelirleri,
- Sesyon primleri.

Örnek:

A Sigorta Şirketi net primi 745.000.000.TL olan bir hayat poliçesi tanzim etmiştir.

----- / -----

1.01. SİGORTALILAR HS. 745.000.000.-

1.01.01. Sigortalı X

5.19. TEKNİK K/Z HS. HAYAT 745.000.000.-

5.19.01. Alınan Primler

Alınan Primler

----- / -----

• **Komisyon Gelirleri**

Acenteler, sigorta ortaklıkları namına yaptıkları sigorta işleri üzerinden belirli oranlarda komisyon alırlar. Prodüktörlere, acentelere, tali acentelere, temin ettikleri sigorta işlerine karşılık sigorta şirketi tarafından verilen ücrete komisyon denir.⁸³

⁸² İSTANBUL TİCARET ODASI, **Sigorta Sektörünün Ekonomik İşlevi ve Fon Yaratma Kapasitesi**, Temel Matbaacılık, Yayın No:1994-04, İstanbul, Ağustos 1993, s.67.

⁸³ Yurdakul ÇALDAĞ, **Hayat Sigortası ortaklıklarında Sigorta İşlemleri ve Muhasebe Denetimi**, Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara, 1982, s.51.

Komisyon gelirleri, sigorta işletmelerinde reasürans işlemlerinde sedan şirket, koasürans işlemlerinde jeran olarak, diğer sigorta işletmelerine verdiği sigorta işleri karşılığında elde ettiği gelirlere denir

Örnek:

A Sigorta Şirketi, B Reasürans şirketine % 10 komisyon karşılığında 11.500.000.000. TL tutarında nakliyat branşına ilişkin prim devretmiştir.

----- / -----

3.01. REASÜRÖRLER CARİ HS. 1.150.000.000.-

3.01.01. B Reasürans Şirketi

5.18. EMTEA TEKNİK K/Z 1.150.000.000.-

5.18.01 Alınan Komisyonlar

Komisyon Tahakkuku

----- / -----

- **Prim Yedek Deposu Gelirleri**

Sigorta işletmesinin, diğer sigorta işletmelerinde, alıkonan prim ihtiyat depoları karşılığı alınan faizler, prim ihtiyat deposu gelirlerini meydana getirmektedir.⁸⁴

3.7.12.1.2. Faaliyet Dışı Gelirler

Sigorta ve reasürans şirketlerinin sigorta ve reasürans faaliyetleri dışında elde ettikleri Hisse Senetleri ve Tahvillere, gayrimenkullere yaptıkları yatırımları sonucu, menkul ve gayrimenkul gelirleri, banka mevduat faiz gelirleri, kar payı gelirleri...gibi unsurlar bu bölümde izlenmektedir.

- **Faiz Gelirleri**

İşletmenin, kamu iç borçlanma senetlerinden elde ettiği faizler, mevduatlarından alınan faizler, iştiraklerden ve bağlı ortaklıklardan olan alacaklardan alınan faizler, özel kesim tahvil senet ve bonolardan vb. alınan faizlerin izlendiği hesaptır.⁸⁵

---

⁸⁴ Mehmet ÖZKAN, **a.g.e.**, s.555.

⁸⁵ Durmuş ACAR – Nilüfer TETİK, **a.g.e.**, s.336.

Örnek:

A Sigorta Şirketinin X Bankası'ndaki mevduat hesabına 750.000.000.- faiz tahakkuk etmiştir.

----- / -----

0.02. BANKALAR HS. 750.000.000.-

0.02.01. X Bankası Mevduat Hesabı

6.01. FAİZ GELİRLERİ 750.000.000.-

6.01.01. Mevduat Faiz gelirleri

Faiz Gelirleri

----- / -----

• **Kar Payı Gelirleri**

Hisse senedi ve iştiraklere ait diğer menkul değerlerden sağlanan gelirlerin izlendiği bir hesaptır.⁸⁶

Örnek:

A Sigorta Şirketi'nin X Bankasında bulunan hisse senetlerine 1.050.000.000.-TL tutarında kar payı tahakkuku etmiştir.

----- / -----

0.02. BANKALAR 1.050.000.000.-

0.02.01. X Bankası

6.02. KAR PAYI GELİRLERİ 1.050.000.000.-

Kar Payları

----- / -----

⁸⁶ Recep KOÇAK, a.g.e., s.321.

- **Satış Kârları**

Şirketin menkul değerler cüzdanında ve iştirakler hesabında yer alan menkul değerler ile sabit değerler hesabında yer alan değerlerin satışından elde edilen kârların izlendiği bir hesaptır.⁸⁷

- **Kira Gelirleri**

Sigorta şirketinin sahip olduğu gayrimenkullerin kiraya verilmesi sonucunda elde edilen kira gelirlerinin izlendiği bir hesaptır.

- **Kambiyo Kârları**

İşletmenin dövizle ilgili işlemleri sonucu aldığı yabancı paralar, yabancı para üzerinden alınan çekler ve senetler vb. varlıkların bilanço günündeki değerlemesinden ve ulusal paraya çevrilmesinden doğan kur farklarının izlendiği bir hesaptır.⁸⁸

- **Diğer Gelirler**

Bu hesap grubuna ait olupta yukarıda sayılan hesaplara girmeyen gelirlerin kaydına özgü bir hesaptır. Örneğin; şüpheli alacaklardan yapılan tahsilat gelirleri, ortak giderler için alınan masraf payları ve hizmet gelirleri bu hesap grubunda izlenebilir.⁸⁹

3.7.12.2. Giderler

3.7.12.2.1. Faaliyet Giderleri

Sigorta şirketleri, ana faaliyet konuları olan sigortacılık iş ve işlemlerinden prim öderler, komisyon verirler, tazminat öderler.

- **Prim Giderleri**

Reasürans işlemleri dolayısıyla diğer sigorta işletmelerine verilen primler prim gideridir.⁹⁰

---

⁸⁷ Recep KOÇAK, **a.g.e.**, s.321.

⁸⁸ Durmuş ACAR – Nilüfer TETİK, **a.g.e.**, s.339.

⁸⁹ Recep KOÇAK, **a.g.e.**, s.322.

⁹⁰ Yurdakul ÇALDAĞ, **a.g.e.**, s.159.

Prim Giderleri:

- Milli Reasürans’a verilen primler,
- Harici reasürörlere verilen primler,
- Dahili reasürörlere verilen primler,
- Retrosesyon primleri.

Örnek:

A Sigorta Şirketi, Milli Reasürans’a hayat branşına ilişkin 650.000.000.- TL prim devri yapmıştır.

----- / -----

5.18. TEKNİK K/Z HS. HAYAT 650.000.000.-

5.18.01. Mecburi İşl.M.R.A.Ş. Devr.

3.01. REASÜRÖRLER CARİ HS. 650.000.000.-

3.01.01. Milli Reasürans A.Ş.

Devredilen Primler

----- / -----

• **Komisyon Giderleri**

Sigorta işletmesinin diğer sigorta işletmelerinden reasürans ve koasürans muameleleri kabul etmesi halinde, diğer sigorta işletmelerine verilen komisyonlar komisyon giderlerini oluşturur.⁹¹

Örnek:

A Sigorta Şirketi, Yurt içindeki K Sigorta Şirketi’nden hayat branşına ilişkin 950.000.000.-TL tutarında reasürans muamelesi kabul etmiştir.

---

⁹¹ Mehmet ÖZKAN, a.g.e., s.555.

----- / -----

5.18. TEKNİK K/Z HS. HAYAT

950.000.000.-

5.18.05. Direkt Yurtiçi

0.01. HAZIR DEĞERLER

950.000.000.-

0.01.01. Kasa

Komisyon Ödemesi

----- / -----

- **Prim Yedek Deposu Giderleri**

Sigorta işletmesinin, alıkoyduğu prim ihtiyat depoları için verdiği faizler, prim ihtiyat deposu giderlerini oluşturmaktadır.⁹²

- **Tazminat Giderleri**

Sigortalıların ödemiş oldukları prim tutarlarının büyük bir kısmı tazminat ödemeleri şeklinde tekrar sigortalılara geri dönmektedir. Tazminat giderleri, kişi ve mal sigortası branşlarına göre, farklı şekilde hesap edilmektedir. Özellikle, kişi sigortalarının en önemli branşı olan hayat branşında sigorta tazminatı, kişi hayatının kıymetini ölçebilecek bir kriterin mevcut olmayışı nedeniyle, sigorta meblağı esas alınmak suretiyle, hiçbir kesintiye uğramadan, sigortalıya ödenir. Mal sigortalarında ise, sigorta konusu olan ünitelerin piyasada bir fiyatı olduğundan, tazminata esas alınacak meblağ, objektif olarak tespit edilecek olan hasar miktarıdır.⁹³

Örnek:

A Sigorta Şirketi, K Sigortalısının ölmesi dolayısıyla, varislerine 15.000.000.000.-TL tutarında tazminat tahakkuk ettirmiş ve ödemiştir.

⁹² Yurdakul ÇALDAĞ, a.g.e., s.159.

⁹³ Mehmet ÖZKAN, a.g.e., s.555.

----- / -----

5.18. TEKNİK K/Z HS. HAYAT 15.000.000.000.-

5.18.03. Ölüm Tazminatları

1.01. SİGORTALILAR HS. 15.000.000.000.-

1.01.03. K Sigortalısı

Tazminat Tahakkuku

----- / -----

1.01. SİGORTALILAR HS. 15.000.000.000.-

1.01.03. K Sigortalısı

0.01. HAZİRDEĞERLER 15.000.000.000.-

0.01.01. Kasa

Tazminat Ödemesi

----- / -----

3.7.12.2.2. Faaliyet Dışı Giderler

Sigorta ve reasürans şirketlerinin, ana faaliyet konuları olan sigortacılık ve reasürans işlemleri dışında, sağlamış oldukları finansal gelirleri ile olağan işlerinin yürütümü için yaptıkları finansal giderleri ve genel giderleri de bulunmaktadır.

- **Personel Giderleri**

Sigorta şirketinde çalışan personele ödenen aylık, ücret, ödenek ve tazminatlarla yapılan sosyal yardımlar, yolluk ve sigorta primlerinin kaydedildiği bir hesaptır.

Örnek:

Şirkette çalışan elemanlar ile ilgili olarak 1.000.000.000.- TL tutarında ücret ödemesi yapılmıştır. Bu brüt ücretten 150.000.000.-TL Gelir Vergisi, 9.000.000.-TL Damga Vergisi, 50.000.000.-TL Sosyal Güvenlik Personel hissesi tevkif edilmiştir. Sosyal Güvenlik işveren payı ise 100.000.000.-TL olarak hesaplanmıştır.

----- / -----

7.01. PERSONEL GİDERLERİ 1.000.000.000.-

7.05. VERGİ VE DİĞER YÜKÜM. 100.000.000.-

3.04. ÖDEN. VER. RESİM VE DİĞ. 309.000.000.-

3.04.03. Gelir vergisi 150.000.000.-

3.04.04. Damga Vergisi 9.000.000.-

3.04.05. SSK Primi Personel 50.000.000.-

3.04.06. SSK Primi İşveren 100.000.000.-

0.01. NAKİT DEĞERLER 791.000.000.-

0.01.01. Kasa

Personele Ücret Ödemesi

----- / -----

- **Genel İdare Giderleri**

Kira, bakım ve onarım, ısıtma, aydınlatma, kırtasiye, reklam, haberleşme, yardım ve bağışlar, dava ve mahkeme giderlerinin izlendiği hesaptır.

Örnek:

A Sigorta Şirketi'nin yönetiminde 1.550.000.000.- TL tutarında kırtasiye kullanılmıştır.

----- / -----

7.02.GENEL YÖNETİM GİDERLERİ 1.550.000.000.-

7.02.01. Kırtasiye Giderleri

2.08. AYNIYAT MEVCUDU-STOK 1.550.000.000.-

2.08.01. Kırtasiye Giderleri

----- / -----

- **Faiz Giderleri**

Sigorta şirketinin ödemiş olduğu faizlerin izlendiği bir hesaptır.

Örnek:

A Sigorta Şirketi'nin X Bankasındaki mevduat hesabından 275.000.000.-TL tutarında faiz ödemesi yapılmıştır.

----- / -----

7.03. FAİZ GİDERLERİ 275.000.000.-

7.03.01. Banka Kredi Faizleri

0.02 BANKALAR 275.000.000.-

0.02.01. X Bankası

Faiz Ödemesi

----- / -----

- **Satış Zararları**

Sigorta şirketinin Menkul Değerler Cüzdanında ve İştirakler hesabında yer alan menkul değerler ile Sabit değerler hesabında yer alan değerlerin satışından meydana gelen zararların izlendiği bir hesaptır. Örneğin; sermaye piyasası işlemleri zararları, sabit değer satış zararları vb. ⁹⁴

Örnek:

A Sigorta Şirketi Hayat Branşı A Tipi fon gelirlerinden 1.250.000.000.- TL zarar etmiştir.

----- / -----

7.04. SATIŞ ZARARLARI 1.250.000.000.-

5.18. TEKNİK K/Z HS. HAYAT 1.250.000.000.-

5.18.07. A Tipi Fon Gelirleri

Satış Zararları

----- / -----

---

⁹⁴ Recep KOÇAK, a.g.e., s.322.

- **Vergi ve Yükümlölükler**

Sigorta şirketinin gayrimenkulleri ve taşıt araçları için ödemekle yükümlü olduğu her türlü vergiler ile faaliyeti ile ilgili olmak kaydıyla ödeyeceği çeşitli vergi ve harçların kaydedildiği bir hesaptır.

Örnek:

A Sigorta şirketi'nin ücretlerle ilgili vergileri X bankası aracılığıyla ödenmiştir.

----- / -----

3.04. ÖDEN. VER. RESİM VE DİĞ. 309.000.000.-

3.04.03. Gelir vergisi 150.000.000.-

3.04.04. Damga Vergisi 9.000.000.-

3.04.05. SSK Primi Personel 50.000.000.-

3.04.06. SSK Primi İşveren 100.000.000.-

0.02. BANKALAR 309.000.000.-

0.02.01. X Bankası Mevduat Hs.

Ücretlerle İlgili Vergilerin Ödenmesi

----- / -----

- **Kambiyo Zararları**

Döviz mevduatı kur farkları, cari işlemler kur farkı zararları gibi kambiyo işlemlerinden kaynaklanan zararların izlendiği bir hesaptır.

- **Amortisman Giderleri**

Sigorta şirketlerinin maddi ve maddi olmayan duran varlıklar ile özel tükenmeye tabi varlıklar için ayrılan amortisman giderleri ile tükenme paylarının izlendiği bir hesaptır.

Örnek.

Şirket 1998 yılı içerisinde iktisadi ömrü 5 yıl olan bir bilgisayarı 750.000.000.- TL' ye almış ve normal amortisman yöntemine göre amortisman ayırmıştır.

----- / -----

7.07. AMORTİSMAN GİDERLERİ 150.000.000.-

7.07.01. Demirbaşlar Amortismanı

2.07. BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR 150.000.000.-

2.07.01. Demirbaşlar Amortismanları

Demirbaşlar İçin Amortisman Ayrılması

----- / -----

- **Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler**

Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi kanunlarına göre gider kabul edilmeyen giderlerin izlendiği bir hesaptır.

- **Diğer Giderler :**

Bu hesap grubuna giren ancak yukarıda belirtilenlerin dışında kalan giderlerin kaydedildiği bir hesaptır.

3.7.13. Dönem Kâr ve Zarar Hesabı

İşletmelerin yaptıkları faaliyetleri sonucu; sahip oldukları varlıkları ile sermayelerinde değişimler meydana gelmekte, bu değişimler de olumlu veya olumsuz farklar olarak sermayenin artış ya da azalmasına neden olmaktadır. Başka bir ifade ile sermayenin karşılığı olan aktif varlıklarda artış veya azalışlar meydana gelmektedir. Bu artış ve azalışlar ise tüketilen kaynakların bedeli ile Giderler ve tüketilme sonucu elde edilen Gelirlerin karşılaştırılması sonucu ortaya çıkmaktadır.

Sigortacılık faaliyetlerinin büyük bir kısmı başladıkları yıl içinde neticelenmezler. Elementer dallarda da var olmakla beraber, özellikle hayat sigortalarındaki işlemlerin bir kısmı tamamlanmamış olabilir. Bunun için

sigortacılıkta gelecekte meydana gelecek taahhütler önem taşımaktadır. Bu nedenle sigorta şirketlerinde her hesap dönemine ait gelir ve giderlerin hesaplanması tam ve kesin olarak olanaklı olmamaktadır.⁹⁵

---

⁹⁵ Mehmet KAHYA, **Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Finansal Analiz**, Sentez Reklam ve Danışmanlık Basım, İstanbul, 2001, s.130.

3.7.14. Bilanço ve Kar/Zarar Tabloları

.....ŞİRKETİNİN

.../.../...TARİHLİ BİLANÇOSU (MİLYON TL)

AKTİFLER

I. NAKİT DEĞERLER

- a. Kasa
- b. Bankalar

II. MENKUL DEĞERLER CÜZDANI

- a. Menkul Değerler
- b. Menkul Değerler Değer Azalış Karşılığı (-)

III. ALACAKLAR

- a. Sigortalılar
Sigortalılar
Sigortalılar Prim Alacak Karşılığı (-)
- b. Acenteler
Acenteler
Acenteler Prim Alacak Karşılığı (-)
- c. Sigorta ve Reas. Şir. Cari Hesabı
- d. Sigorta ve Reas. Şir. Nez. Depolar
- e. İkrarlar
- f. Diğer Alacaklar

IV. İDARİ VE KANUNİ TAKİP. ALAC.

- İdari ve Kanuni Takipteki Alacaklar
- İdari ve Kanuni Takipteki Alac. Karş (-)

V. İŞTİRAKLER

- İştirakler
- İştirakler Değer Azalış Karşılığı (-)
- İştiraklere Sermaye Tahhütleri (-)

VI. SABİT DEĞERLER

- a. Menkuller
Menkuller
Menkuller Birikmiş Amortismanları (-)
- b. Gayrimenkuller
Gayrimenkuller
Gayrimenkuller Birikmiş Amortismanları (-)

VII. DİĞER AKTİFLER

PASİFLER

I. BORÇLAR

- a. Sigorta ve Reas. Şirk. Cari Hesabı
- b. Sigorta ve Reas. Şirketlerinin Depoları
- c. Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler
- d. Diğer Borçlar

II. KARŞILIKLAR

- A. Teknik Karşılıklar
  - a. Cari Rizikolar Karşılığı
Cari Rizikolar Karşılığı
Reasürörler Payı (-)
  - b. Muallak Hasar Karşılığı
Muallak Hasar Karşılığı
Reasürörler Payı (-)
  - c. Deprem Hasar Karşılığı
  - d. Hayat Matematik Karşılığı
Hayat Matematik Karşılığı
Reasürörler Payı (-)
  - e. Hayat Muallak Tazminat Karşılığı
Hayat Muallak Tazminat Karşılığı
Reasürörler Payı (-)
  - f. Hayat Kar Payı Karşılığı
Hayat Kar Payı Karşılığı
Reasürörler Payı (-)
  - g. Diğer Teknik Karşılıklar

B. Serbest Karşılıklar

- a. Kıdem Tazminatı Karşılığı
- b. Diğer Serbest Karşılıklar

III. DİĞER PASİFLER

IV. ÖZKAYNAKLAR

- a. Ödenmiş Sermaye,
Nominal Sermaye
Ödenmemiş Sermaye (-)
- b. Kanuni Yedek Akçeler
- c. Olağanüstü Hasar Karşılığı
- d. İhtiyari Yedek Akçeler

- e. Olağanüstü Yedek Akçeler
- f. Yeniden Değerleme Fonu
- g. Özel Fonlar
- h. Zarar (-)
  - Dönem Zararı
  - Geçmiş Yıl Zararı

V. KAR

- a. Dönem Karı
- b. Geçmiş Yıl Karları

AKTİF TOPLAMI
NAZİM HESAPLAR
DİPNOTLAR

PASİF TOPLAMI
NAZİM HESAPLAR

- A- Bankalar Hesabının.....Milyon TL' si
- Menkul Değerler Cüzdanı Hesabının .....Milyon TL' si
- İştirakler Hesabının .....Milyon TL' si
- Gayrimenkuller Hesabının.....Milyon TL' si
- Sigorta Murakabe Kanunu Uyarınca Hazine Müsteşarlığı Lehine Bloke / İpotek Edilmiştir.
- B- Gayrimenkuller..... Milyon TL'sına sigorta edilmiştir.
- C- Hisse Senetlerinin borsa değeri..... TL'dir.

.../.../.....-.../.../..... DÖNEMİ KAR/ZARAR TABLOSU (MİLYON TL)

BRANŞLAR	YANGIN	NAKLİYAT	KAZA	DOLU
----------	--------	----------	------	------

HASTALIK

I. TEKNİK GELİRLER

A- Alınan Primler

B- Alınan Komisyonlar

C- Ödenen Tazminatta Reasürörler Payı

D- Devreden Teknik Karşılıklar (Net)

- a. Cari Rizikolar Karşılığı
- b. Muallak Hasarlar Karşılığı
- c. Hayat Matematik Karşılığı
- d. Hayat Muallak Tazminat Karşılığı
- e. Hayat Kar Payı Karşılığı
- f. Diğer Teknik Karşılıklar

E- Ayrılan Teknik Karşılıklarda Reasürörler Payı

- a. Cari Rizikolar Karşılığında Reasürörler Payı
- b. Muallak Hasar Karşılığında Reasürörler Payı
- c. Hayat Matematik Karşılığında Reasürörler Payı
- d. Hayat Muallak Karşılığında Reasürörler Payı
- e. Hayat Kar Payı Karşılığında Reasürörler Payı
- f. Diğer Teknik Karşılıklarda Reasürörler Payı

F- Diğer Gelirler

II. TEKNİK GİDERLER

A- Reasürörlere verilen primler

B- Ödenen Komisyonlar

C- Ödenen Tazminatlar

D- Ayrılan Teknik Karşılıklar

- a. Cari Rizikolar Karşılığı
- b. Muallak Hasarlar Karşılığı

- c. Deprem Hasar Karşılığı
- d. Hayat Matematik Karşılığı
- e. Hayat Muallak Tazminat Karşılığı
- f. Hayat Kar Payı Karşılığı
- g. Diğer Teknik Karşılıklar

E- Diğer Giderler

III. TEKNİK KAR / ZARAR (I-II)

IV. GENEL GİDERLER

A- Personel Giderleri

B- Genel Yönetim Giderleri

C- Vergi ve Diğer Yükümlülükler

D- Amortisman Giderleri

E- Karşılık Giderleri

F- Diğer Giderler

V- MALİ GELİRLER

A- Faiz gelirleri

B- Kar Payı Gelirleri

C- Satış Karları

D- Kira Gelirleri

E- Kambiyo Karları

F- Diğer Gelirler

VI- MALİ GİDERLER

A- Faiz Giderleri

B- Satış Zararları

C- Kambiyo Zararları

D- Karşılıklar

E- Diğer Giderler

VII. DÖNEM KAR / ZARARI (III-IV+V-VI)

SONUÇ

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde; ekonomik gelişme ve kişisel refahın artması beraberinde hizmet sektörünün de önemini arttırmaktadır. Dolayısıyla insan ve fiziki kaynak kullanımı, sadece sanayi sektöründe değil, hizmet sektöründe de artmakta, iş görenlerin, istihdamın büyük bir kısmı, hizmet sektörüne yönelmektedir. Gelişmekte olan ekonomilerde hizmet sektörleri içerisinde sigortacılık sektörü en hızlı bir şekilde ilerleyen sektörler içerisinde yerini almıştır. Gelişmiş olan ekonomilerde sanayileşmeye olan talebin yüksek olması sigorta sektörünün bu ekonomilerde geniş uygulama alanları bulmasına neden olmuştur.

Sigortaya olan gereksinim, riskleri karşılama, temin ettirme özlemi büyüdükçe, teknik ve iktisadi nitelikleri daha uygun sigorta çeşitlerinin hizmete sunulması, sigorta sektörünün önemini daha da ön plana çıkarmaktadır. Bu ilerleme, sigorta sektörünün ekonomik işlevlerini yükseltmekte ve sigortacılığa, ekonomilere güven, birikim ve yatırım hususlarında katkı sağlayan bir sektör olma niteliği kazandırmaktadır.

Sigortayı tüm işlevleriyle ve özellikleriyle ortaya koyan tanımda, sigortacılığın ortaya çıkan risklerden doğan zararları temin etme fonksiyonu yanında, sosyo-ekonomik olumsuzlukları önleyen, yatırıma yönlendiren, fonları ile ülke ekonomisine katkı sağlayan, gayri safi milli hasılatı da arttıran işlevleri de vurgulamaktadır. Amaç, sigortalı kişilerin mal varlıklarındaki olası azalmaların karşılanmasıdır. Sistem, sigortalı bakımından “güven yaratma” özelliğinden ziyade “tasarruf ve kredi aracı olma” özelliği de taşımaktadır. Dolaylı olarak kredi işlemlerini gerçekleştiren sigorta şirketleri, aynı zamanda sermaye birikimi sağlayan toplu tasarruf kurumlarıdır. Makro ekonomik açıdan bu tasarruflar yatırıma kanalize edildiği oranda değer kazanmaktadır. Ekonomik kalkınmaya ve gelişmeye önemli ölçüde yardımcı olan sigorta sektörü bu fonksiyonlarını ülkemizde gereği gibi yerine getirememektedir. En büyük nedenlerden biri, sigorta şirketlerinin sermaye piyasası kapsamı dışında tutularak fon yaratmasının engellenmesi, ikincisi, sigorta sektörünün yıllarca durağan bir yapı içerisinde sıkışarak bir banka ya da güçlü bir sermaye grubuna dayalı olmadan yaşayamaz hale gelmesidir.

Ülkemizde enflasyon oranının yüksek olması, koruma amaçlı olan ve kısa vadeli tasarruf amacı taşımadığı için yatırılan primlerin geri alınamaması, tasarruf amaçlı uzun vadeli poliçelerin tercih edilerek ekonomide fon yaratma işlevinin hafiflemesine ve yatırımların kanalize edilmesine neden olmaktadır. Ancak son yıllarda yaşanan gelişmeler Türk sigorta sektörünün kullanılabileceği çok geniş bir potansiyelin bulunduğunu göstermektedir.

Bir ülkede sigortacılığın gelişmesiyle, sektörün ekonomiye özellikle de mali sektöre katkısı artmaktadır. Hayat sigortalarında özellikle uzun süreli fon yaratması ve bu fonların ülkedeki yatırımlar için kaynak oluşturması ayrıca ülkedeki sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı niteliğinde olan bu sektör, ülkenin sosyal yapısının sağlamlaştırılması ve halkın sosyal güvenliği için gerekli bir sistemdir.

Sigorta işletmelerinin, hizmet sektörü içerisinde diğer hizmet işletmelerinden farklı bir özellik taşıması, faaliyet yapılarına uygun bir hesap planı ile sigorta muhasebesinin de ayrı bir uzmanlık muhasebesi ile ele alınmasını gerekli kılmıştır.

Sigorta işletmelerinde de diğer işletmelerde olduğu gibi tüm hesap ve kayıtlar belirli bir dönem itibarı ile işletme içi ve işletme dışı işlemlere ait olmak üzere istihsal edilen sigortacılık hizmetleri için yapılır. Sigorta işletmelerinde işletme içi dönem hesapları, işletme içinde yaratılan değerlerin bulunmasına yönelik bir fiyat saptamasıdır. İşletme dışı dönem hesapları ise pazara yönelik fiyatlamaların yanısıra sigorta işletmelerin öz varlık yapısının borçlarının, varlıklarının belirlenmesi işlemlerini de ifade etmektedir.

Ülkemizde sigorta muhasebesine ilişkin kavram ve ilkelerin geliştirilmesi için, gerekli çaba ve çalışmaların yapılması gerekmektedir. Sigorta Murakabe Kanununun yanısıra, yeni bir düzenleme ile sigorta muhasebesine özgü standartların ve tek tip mali tablo ve yeni bir hesap planının oluşturulması ya da tek düzen hesap planına uyumlaştırılmasının önemi açıkça ortaya çıkmıştır.

Sigorta işletmelerinin mali tablolarını düzenleyen direktifte tabloların hazırlanmasında göz önünde bulundurulması gereken temel ilke ve kavramlar belirtilmiştir. İlgili taraflarca daha iyi anlaşılması için doğru ve güvenilir bilgi

sunması gerektiği belirtilmiştir. Türkiye’de, sigorta şirketlerinin mali tablolarının hazırlanışı ve sunulduğu, bu bilgileri kullanacaklar için yeterince açık ve anlaşılır değildir.

Avrupa Birliği’ne uyumda, Türkiye’de, Sigorta Murakabe Kanunu’na tabi sigorta işletmelerinin düzenledikleri bilançonun yeniden düzenlenmesi gerekecektir. Nedeni de ülkemizdeki bilançolarda yatırımların grup ve bağlı işletmelere göre daha detaylı gösterilmemesi, alacak ve borçların daha ayrıntılı şekilde, grup ve bağlı işletmelere ilişkin tutarları da gösterecek şekilde gösterilmemesidir. Yani alacaklar, sigortalılardan alacaklar ve aracılar alacaklar şeklinde gösterilmelidir, borçlar, direkt sigortacılık işlerinden ve reasürans işlerinden borçlar şeklinde gösterilmelidir. Ayrıca peşin ödenmiş istihsal giderleri ve gider tahakkukları bilançoda ayrıca gösterilmelidir.

Sigorta Murakabe Kanunu’na tabi sigorta işletmelerinin düzenledikleri gelir tablolarının, işletmeyle ilgilenenler tarafından anlaşılması oldukça zordur. Dolayısıyla Avrupa Birliği’ne uyumda, gelir tablolarındaki tüm işlemler, brüt tutarlar üzerinden gösterilecek, reasüransa isabet eden tutarların tüm ayrıntıları ilgili kalemlerin beraberinde gösterilecektir. Teknik karşılıklar gelecek dönemlere devreden dönem başı ile dönem sonu değişimini gösterecek, branşlarla ilgili bilgilerin hepsi ayrıntısıyla dipnotlarda gösterilecektir.

Avrupa Birliği’nde esas olarak maliyet bedeli ve cari değerle değerlendirme yöntemleri benimsenmiştir. Ancak üye ülkeler bunlara alternatif olarak yenileme maliyeti, enflasyon muhasebesi ve yeniden değerlendirme yöntemlerinin kullanmaktadır. Ülkemizde sadece yeniden değerlendirme yöntemi uygulanmaktadır. Ülkemizde enflasyon sorunu çözülmeye kadar sigorta taraflarını koruyabilecek sigorta tekniklerinin kullanılması sağlanmalıdır. Aksi halde sigorta işletmelerinin mali yapılarının güçlenmesi ve gelişmesi zor olacaktır.

KAYNAKÇA

ACAR Durmuş - TETİK Nilüfer, **Genel Muhasebe**, 2. Baskı, Tuğra Ofset, Isparta, 2000.

AKATLI Cengiz, **Yangına Karşı Sigorta ve Yangın Reasüransı**, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1985.

AKDOĞAN Nalan – TENKER Nejat, **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, 7. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, Mart 2001.

AKTUĞLU Mehmet Ali, **Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesi**, Ege Üniversitesi Matbaası, İzmir, 1975.

ARGE Eğitim Müdürlüğü, **Sigortacılık Temel Bilgileri**, İstanbul, Kasım 1995.

ARNOLD John – TURLEY Stuart, **Accounting For Management Decisions**, Third Edition, Universty of Manchester, 1997.

ATMACA Emin Işık, **Sigorta Muhasebesi**, Can Matbaa Ofset, İstanbul, 1996.

BARLAS Hülya, **Türkiye’de Sigortacılığın Tarihi Gelişimi ve Fon Yaratma Kapasitesi**, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2000.

BENLİGİRAY Yılmaz – BANAR Kerim, **Banka ve Sigorta Muhasebesi**, Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No:811, Eskişehir, 1996.

ÇALDAĞ Yurdakul, **Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesinin İncelenmesi**, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, Yayın No:125, Ankara, 1979.

ÇALDAĞ Yurdakul, **Hayat Sigortası Ortaklıklarında Sigorta İşlemleri ve**

Muhasebe Denetimi, Gazi Üniversitesi Basın Yayın

Yüksekokulu Basımevi, Ankara, 1982.

DOĞAN Hasan, **Sigorta Muhasebesi Ders Notları**, Kemal Matbaası, Adana,

1972.

ERERDİ H. Cemal, **Sigortacılığımızın Tarihi**, Commercial Union Sigorta

A.Ş., İstanbul, Eylül 1998.

ERGİN Hüseyin, **Muhasebeye Giriş**, 3.Baskı, Üniversite Kitabevi, Kütahya,

1997.

ESENKAYA İbrahim Erdem, “Sigorta Şirketleri Bakımından Muhasebe Temel

Kavramlarının ve Muhasebe Politikalarının Türkiye ve Avrupa

Topluluğu Arasında Karşılaştırılması”, **Birlik’ten**, Sayı:20,

Ağustos 2001.

F.A.B.B. – Financial Accounting Standards Board., **Discussion Memorandum**,

Conceptual Framework for Financial Accounting and Reporting:

Element of Financial Statemens and Their Measurement,

F.A.S.B., Stomford, connecticut, December, 1976.

GÜNEŞ Serdar, **Sigorta Sektörü ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri**, Anadolu

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek

Lisans Tezi, Eskişehir, 1997.

İNAL Sema Gökben, **Türkiye’de Sigorta Sektörünün Gelişimi**,

Ekonomideki Yeri ve Önemi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara,

Haziran 1997.

- İNCE Haydar, **Türkiye’de Sigorta İşletmeciliğinin Gelişimi, Sigorta Şirketlerinde Hesap Planı ve Finansal Gücün Değerlendirilmesine İlişkin Bir Şirket Analizi**, Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, Eylül 1996.
- İSTANBUL TİCARET ODASI, **Sigorta Sektörünün Ekonomik İşlevi ve Fon Yaratma Kapasitesi**, Temel Matbaacılık, İstanbul, 1993.
- İSVİÇRE SİGORTA A.Ş., **Temel Sigortacılık Eğitim Kitabı**, İstanbul, 2001.
- KAHYA Mehmet, **Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Finansal Analiz**, Sentez Reklam ve Danışmanlık Basım, İstanbul, 2001.
- KOÇAK Recep, **Tek Düzen Hesap Planı Açıklamalı Sigorta Muhasebesi**, Can Matbaa, İstanbul, 2000.
- ÖRTEN Remzi, **Genel Muhasebe Sistemi Uygulama Örnekleri**, 3. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2000.
- ÖZKAN Mehmet, **Sigorta İşlemleri ve Muhasebesi**, Bilim Teknik Yayınevi, İkbal Ofset, İstanbul, 1998.
- RODRIGUEZ Rita M. – CARTER E.Eugene, **İnternational Financial Management**, Third Edition, Pretice – Hall İnternational Editions, New Jersey, 1984.
- SAĞLAM Necdet, **Sigorta İşletmelerinde Mali Tabloların Hazırlanması ve Avrupa Birliği’ne Uyum**, Etam A.Ş. Baskı, Eskişehir, 1996.
- SAĞLAM Sedat, **Sigorta Muhasebesi**, 2. Baskı, Yök Neşriyat, İstanbul, 1997.
- SERGİCİ Erdoğan, **Türklerin Tarihi ve Sigortacılık**, Latin Basın Yayın, İstanbul, 2001.

SEVİLENGÜL Orhan, **Genel Muhasebe**, 4. Baskı, Lazer Ofset, Ankara, 1995.

TEMİZER Uygur, **Sigorta İşletmelerinde Muhasebe Düzeninin İncelenmesi Ve Tek Düzen Hesap Planı Önerisi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1995.

UYANIK Atilla, **Denetim, Muhasebe ve Vergilendirme (Sigorta Sektörü Uygulamalı)**, 1.Baskı, Beta Basım, İstanbul, Kasım 2001.

ÜLGER Yasemin, **Türk Sigorta Sektörünün Ekonomik Gücü ve Avrupa Birliği Karşısındaki Durumu**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999.

“**Sigorta Çeşitleri**”, www.ankararehberi.com/sigorta-c.asp, 26.06.2002 21:00.

YANIK Serhat, **Sigorta İşletmelerinde Mali Yeterlilik Analizi**, Gökhan Matbaası, İstanbul, Aralık 2001.

YÜCESOY Cevat, **Sigorta İşletmeleri ve Muhasebesi**, 1. Baskı, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 1966.

WILLIAMS C.Arthur, SMITH L.Michael, YOUNG C.Peter, **Risk Management and Insurance**, Mc Graw Hill, Seventh Edition, The United States, 1995.

KANUNLAR:

Damga Resmi Kanunu

Gelir Vergisi Kanunu

Karayolları Trafik Kanunu

Kurumlar Vergisi Kanunu

Türk Ticaret Kanunu

Vergi Usul Kanunu

2464 Sayılı Yangın Sigorta Vergisi Kanunu

7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu